

Barnarps kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Barnarps socken i Jönköping kommun, Jönköpings län, Växjö stift

Barnarps kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Barnarps socken, Jönköpings kommun, Jönköpings län, Växjö stift

Jönköpings läns museums dnr: 30/2018

Rapport och foto: Charlotte Mårland

Grafisk mall: Anna Stålhammar

Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:

© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2020

Innehåll

Inledning.....	5
Inventeringens uppläggning.....	5
Allmän kyrkogårdshistorik.....	6
Tre vanliga gravvårdstyper.....	8
Lagstiftning.....	8
Kulturmiljölag (1988:950).....	8
1 kap. Inledande bestämmelser.....	8
4 kap. Kyrkliga kulturminnen.....	9
Begravningslag (1990:1144).....	9
7 kap. Gravrätt.....	9
Gravrättens upphörande.....	10
Allmänna skötselråd.....	11
Barnarps kyrka och kyrkomiljö.....	12
Kyrkogårdens historia.....	13
Beskrivning av kyrkogården idag.....	14
Allmän karaktär.....	14
Omgärdning.....	14
Ingångar.....	15
Vegetation.....	15
Gångsystem.....	15
Gravvårdstyper.....	16
Beskrivning av kvarter.....	17
Karaktärsområde A.....	17
Karaktärsområde B-C.....	18
Karaktärsområde D.....	20
Karaktärsområde E-G.....	21
Karaktärsområde H.....	22
Karaktärsområde I-J.....	23
Västra delen.....	24
Norra utvidgningen.....	25
Händelsehistorik.....	26
Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet.....	27
Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården.....	28
Administrativa uppgifter.....	29
Arkiv.....	29
Tryckta källor.....	29
Urval Kulturhistorisk värdefulla gravar.....	32
Östra delen.....	32
Västra delen.....	50

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

På uppdrag av Barnarp-Ödestugu församling har Jönköpings läns museum tagit fram föreliggande inventering och förslag till bevarandeplan för Barnarps kyrkogård. Fältarbetet har genomförts under sommaren 2018. Resultatet har därefter diskuterats med uppdragsgivaren och sammanställts under hösten 2018.

Kyrkogårdar och begravningsplatser utgör en viktig del av landets kulturarv och deras kulturvärden regleras av kulturmiljölagen. Kulturhistoriskt värdefulla gravar kan också skyddas av begravningslagen. I första hand är det Svenska kyrkan som har ansvar för att förvalta detta kulturarv med hänsyn till dess värden. Därför är det angeläget att kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden kartläggs och preciseras. En viktig del av värdena ligger i äldre gravar och deras utsmyckning.

En bevarandeplan är ett kunskapsunderlag som är tänkt att vara till hjälp och vägledning vid vård, underhåll och förändringar på kyrkogårdarna. Planen kan även fungera som beslutsunderlag för länsstyrelse och stift vid handläggning av exempelvis tillståndsärenden.

Inventeringens uppläggning

Rapporten omfattar en översiktlig historik över kyrkogården, en beskrivning med fotografier av de olika kvarteren och deras kulturhistoriska värden samt avslutningsvis en katalog över särskilt värdefulla gravar.

Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering på kyrkogården samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har varit aktuella kyrkoarkiv på Landsarkivet i Vadstena, Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm (kopior hos länsstyrelsen) samt Jönköpings läns museums arkiv. Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur, exempelvis hembygdslitteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens historia.

För kyrkogården har en sammanfattande kulturhistorisk bedömning gjorts där de kulturhistoriska värdena lyfts fram. Den kulturhistoriska bedömningen av kyrkogården i allmänhet har gjorts i samarbete med Länsstyrelsen i Jönköpings län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv, utan kan vara föremål för omvärderingar. Vid bedömningen har hänsyn tagits till varje enskild kyrkogårds historia och egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Den övergripande kulturhistoriska bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda gravstenar, utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort.

En av länders få bevarade kyrkobalkar finns i Brandstorp i Habo kommun.

Den förindustriella kyrkogården var en ängsmark med endast få vårdar av beständigt material. Här har karaktären blivit bevarad på Ornunga gamla kyrkogård, Vårgårda kommun.

Inför planerade förändringar eller större underhållsåtgärder krävs i regel tillstånd från länsstyrelsen.

Rapporten avslutas med själva inventeringen av kulturhistoriskt värdefulla gravplatser, vilken är avsedd att fungera som en bevarandeplan. Gravarna och deras utsmyckning redovisas i tabellform med text och fotografier samt på en gravkarta. De kulturhistoriskt värdefulla gravarna är kategoriserade i två grupper: *I. Mycket värdefulla* (som i första hand föreslås bevaras på plats) och *II. Värdefulla* (som bör bevaras eller återanvändas på plats eller i andra hand placeras på annan del av kyrkogården beroende på vari värdet består).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Charlotte Mårland vid Jönköpings läns museum under 2018. Vid urvalet av kulturhistoriskt värdefulla gravar har samråd förts med församlingen.

Allmän kyrkogårdshistorik

I stort sett alla våra landsortskyrkogårdar är jämnåriga med den första kyrkan på platsen och i de flesta fall medeltida. Efter flera hundra år av obruten kontinuitet är de ännu i bruk. Från medeltidens kyrkogårdar finns dock väldigt litet bevarat. De viktigaste förändringarna som kristendomen införde gällande våra begravningsseder är att platsen för begravningarna skulle vara vigd och inhägnad. Den medeltida inhägnaden kunde bestå av en stenmur, men vanligare var att den var uppförd av timmer, bogårdsbalken, som ibland kunde vara manshög. Till den typiska bilden av en medeltida inhägnad kyrkogård hörde även stigluckan, som både hade en symbolisk och praktisk funktion som port till den vigda jorden.

Den medeltida kyrkogården saknade ett tydligt system med gångar och kvarter. Man gravsätte snarare folk efter deras gårds- eller bytillhörighet i grupperingar med olika form, vilket var en förkristen sedvänja. Till ovanligheterna hörde att man satte en vård över graven. Gravar markerades istället endast av en jordhög. Om en vård trots allt sattes upp var den vanligen av trä, men sten eller smide förekom undantagsvis. Det var också vanligt att man använde sig av kyrkogården även på ett nyttobetonat sätt, där exempelvis hö kunde bärgas.

Den medeltida kyrkogårdens utformning levde kvar väldigt länge, och påminde mest om en äng med små gravkullar och enstaka spridda vårdar. I stort sett börjades förnyelsen under tidigt 1800-tal, men ännu vid sekelskiftet 1900 hade många landsortskyrkogårdar kvar den ålderdomliga ängskaraktären. Förnyelsevägen började i städerna genom nya bestämmelser om externa begravningsplatser. Gravsättningar på stadskyrkogårdarna förbjöds av hygieniska skäl och i stället skulle friliggande begravningsplatser förläggas utanför städerna. Denna process inleddes på 1780-talet och

en tydlig kunglig förordning från 1815 angav att begravingar innanför stadskärnan måste upphöra och att begravningsplatser – utan andra kyrkobyggnader än t ex gravkapell – skulle anläggas utanför stadsområdena. År 1805 beslutades dessutom att staten genom sin myndighet Överintendentsämbetet skulle ansvara och ha överinseende över att kyrkogårdar och begravningsplatser blev prydligt och hälsosamt anlagda.

Runt om i landet anlades många begravningsplatser precis utanför stadskärnorna under de första decennierna av 1800-talet. De anlades med symmetriska gångsystem och kvartersindelningar, trädplanteringar för att förbättra luftkvaliteten och stenmurar med smidesgrindar. I de arkitektoniskt anlagda begravningsplatserna exponerades vissa gravar tydligare än andra. Att begravas utifrån vilken gård eller by man tillhörde ersattes nu av kategorierna köpegravar respektive allmänna gravar. Detta var en social indelning där de som ville och hade förmåga att köpa sin gravplats både fick en större sådan för hela sin familj och en bättre placering utmed gångar eller nära entréerna. Köpegravarna anlades ofta med grusbäddar och stenramar och senare även häckomgärdningar. Andra begravdes kostnadsfritt utmed den så kallade allmänna linjen. Där gravsattes man tätt i en kronologisk ordning allt eftersom dödsfallen inträffade. Man begravdes således oberoende om ens man eller hustru eller övrig familj låg på annan plats. Gravvårdarna var oftast små, oansenliga och inte särskilt varaktiga. Indelningen av kyrkogården mellan köpegravs område å ena sidan och allmänt område å den andra speglade ett socialt uppdelat samhälle.

Trädkransen utefter kyrkogårdens yttre begränsningar introducerades först på städernas begravningsplatser, men nådde under 1800-talets slut även allt fler landsortskyrkogårdar. Då introduceras också de typiska sorgeträden med ett hängande växtsätt. I början av 1900-talet planlades även kyrkogårdarna på landsorten i kvarter med symmetriskt lagda gångar, grusbäddar på gravarna och välklippta häckar eller stenramar runt om.

På 1920-talet började en ny typ av begravningsplats att anläggas – skogskyrkogården. Dessa präglas av friväxande och naturligt förekommande träd, såsom gran, tall och björk. Endast sällan eller i begränsad omfattning används planterade och kultiverade träd. En av de tidigaste i landet var skogskyrkogården i Skillingaryd från 1922.

Vid 1900-talets mitt var kyrkogårdarna särskilt utvecklade, men nu inleddes en period av förenkling och rationalitet. Företeelsen med allmänna linjen levde kvar till mitten av 1900-talet, men upphörde officiellt 1964. Samtidigt började man av rationella skäl ta bort stenramar, häckomgärdningar och grusbäddar för att ersätta det med mer lättskötta gräsmattor. Den sociala utjämningen av ståndssamhället avspeglades på kyrkogårdarna genom allt mer enhetliga gravvårdar utan titlar och oftast i ett liggande format.

Åsenhöga ödekyrkogård (Gnosjö kommun). På denna kyrkogård är mycket av den ålderdomliga, ängsliknande karaktär, som varit vanlig i äldre tid bevarad.

På de mer påkostade köpegravarna var både gravvård och inhägnad omsorgsfullt utformade. Här ett exempel från Norra Solberga kyrkogård i Nässjö kommun.

På kyrkogården i Ingatorp (Eksjö kommun) kan man uppleva den allmänna linjens gravområde med små anspråkslösa vårdar tämligen intakt.

Ett exempel på en gravvård från 1960-talet på begravningsplatsen i Aneby.

Från och med 1980-talet blev gravvårdarna återigen mer individualiserade. Idag ser vi en mångfald olika former på gravstenar från liggande naturstenar till mer fantasifullt utformade vårdar. Den ökade individualiseringen under 1900-talets slut speglas också genom de många olika begravningsformer som idag erbjuds. Förutom kistbegravning och urngravar med personliga vårdar, erbjuds också exempelvis minneslundar för aska som grävs ner anonymt utan plats för namn, men med gemensam plats för blommor. Ett annat alternativ är askgravlundar, där den plats var och en begravts på markeras.

Tre vanliga gravvårdstyper

Det finns en stor variation vad gäller gravvårdarnas utformning, men här presenteras tre typer som är särskilt vanliga.

Från det sena 1800-talet fram till 1920-talet var det vanligt att köpegravar förseddes med påkostade vårdar med stående format. Det kunde vara högresta bautastenar, obelisker och liknande. Dessa vårdar restes ofta över samhällets övre skikt och inte sällan är de försedda med både titel, namn, årtal, hemvist och ett bibelcitat. Vårdar av denna typ är ofta påtagligt karaktärskapande och betydelsefulla i kyrkogårdsmiljön. De kan också ha ett konstnärligt värde.

I kontrast till de mer påkostade gravvårdarna finns de mindre stenarna, som restes inom den allmänna linjen. Dessa har ofta en rektangulär form utan utvecklad utsmyckning. Texten är ofta lakonisk – förnamn, ofta men inte alltid efternamn, hemvist och årtal. Dessa enkla vårdar är i sig inte iögonfallande, men berättar ändå om en viktig del av det äldre gravskicket och samhällets hierarkiska organisation.

Tiden efter andra världskriget medförde en långtgående förenkling av gravvårdarna, som samtidigt skapade en likriktning. Stenarna tillverkades maskinellt och det fanns ofta en standardiserad uppsättning symboler som kunde tillföras och kombineras. Kyrkogårdsmiljöer som domineras av dessa stenar kan naturligtvis också ha ett kulturhistoriskt värde, men då är det i regel inte de enskilda vårdarna som är intressanta utan snarare helheten.

Lagstiftning

Kulturvärden på kyrkogårdar skyddas såväl i kulturmiljölagen som begravningslagen. Här nedan följer utdrag som har bäring på förvaltningen av kyrkogårdarnas kulturvärden.

Kulturmiljölagen (1988:950)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön.

Ansvar för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön.

Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Lag (2013:548).

4 kap. Kyrkliga kulturminnen

1 § Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Begravningsplatser

11 § I värden av en begravningsplats skall dess betydelse som en del av vår kulturmiljö beaktas. Begravningsplatserna skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.

12 § Begravningsplatser enligt detta kapitel är sådana områden eller utrymmen som avses i 1 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144). Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar också sådana byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader samt fasta anordningar såsom murar och portaler. Lag (1990:1146).

13 § I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen

1. för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen,
 2. för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning.
- Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäliga med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Lag (1999:304).

Väsentliga förändringar kan innebära till exempel ändring av omgärdning, trädplanteringar, större omplaneringar av gravkvarter, ändringar i gångsystem och dess beläggning, nya belysningsinstallationer.

Begravningslag (1990:1144)

7 kap. Gravrätt

Gravanordningar m.m.

25 § Gravplatsen får förses med gravanordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen där gravplatsen är belägen.

26 § Gravrättsinnehavaren bestämmer gravanordningens utseende och beskaffenhet. Detsamma gäller gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren får dock besluta de begränsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att tillgodose en god gravkultur.

Gravrättens upphörande

37 § Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, ska upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen.

Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, ska den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats. Ytterligare föreskrifter om hänsynen till kulturmiljöarbetets intressen finns i kulturmiljölagen (1988:950). Lag (2013:552).

Ibland uppstår frågan om ansvar och skydd för en enskild gravvård. Så länge gravrätten inte gått ut ägs gravvården m.m. av gravrättsinnehavaren. När gravrätten gått ut övertas ansvaret av upplåtaren, vilket oftast är pastoratet. Om gravvården således står kvar på den tillhörande graven ger begravningslagen ett skydd. Om gravvården däremot flyttas till en annan plats på kyrkogården eller förvaras i kyrkobyggnaden kan det vara aktuellt att föra in den i kyrkans inventarieförteckning.

Allmänna skötselråd

Grunden för skötseln av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar är att de inte skadas, utan ges en så lång livslängd som möjligt. De förebyggande åtgärderna är väsentliga och kan motverka uppkomsten av skador genom till exempel mekanisk åverkan, biologisk påväxt och väder.

Vid rengöring och reparation av vårdar av mjukare bergarter (kalk- och sandsten) och järn som är över 100 år gamla bör konservator för sten respektive metall kontaktas för rådgivning eller åtgärd.

En orsak till skador är mekanisk åverkan genom trädgårdsfordon och andra redskap. Varsamhet vid gräsklippning minimerar risken för sprickor och bortfall av material.

En annan orsak är nederbörd och biologisk påväxt av lavar, alger och mossor. Dessa gynnas av att en sten står skuggigt och fuktigt. Liggande hållar och stående vårdar av mjuk bergart som kalk- och sandsten är särskilt känsliga för vådrets makter. På vintern tränger fukt in i sprickor och vidgar dessa och spränger till slut bort stenmaterial. Detta kan på sikt helt radera ut en inskription eller relief. Därför är det viktigt att hålla till exempel hållar rena från löv och grenar. Känsliga vårdar och hållar av hög ålder kan med fördel ges en skyddsklädsel eller täckning permanent eller under vinterhalvåret för att motverka frostsprängning.

Vårdar och gravstaket av järn är en kategori för sig, som kräver kontinuerligt underhåll. Vid ommålning befrias metallen från rostbeläggning med stålborste. Därefter grundas järnet med mörja och slutstrykes med linoljefärg. Lagningar bör anföras åt hantverkare eller konservator med erfarenhet av järnslagningar.

Rostande förankringsjärn och dubbar är en annan vanlig orsak till skador. När järnet rostar och utvidgar sig så sprängs stenen. Ett viktigt arbete är därför utbyte av beslag och dubbar av järn mot rostfritt stål.

Rengöring av vårdar kan ha olika syften. Ofta sker det i första hand av estetisk skäl. Som regel bör den på kulturhistoriskt värdefulla vårdar vara motiverad av hänsyn till att påväxt riskerar stenens fortbestånd (kalk- och sandsten) eller för att förbättra förståelsen av objektet och kunna tolka och uppleva inskriptioner eller utsmyckningar. Enklare rengöring kan göras med ljummet vatten med liten tillsats av såpa eller diskmedel och med mjuka borstar som inte repar. Lämplig tid för detta är tidig vår och sen höst då exempelvis lavar är mer aktiva och mjuka då. Vårdar av hårdare bergarter som granit kan rengöras med högtryckstvätt, men endast där inte förgyllning och dekorationer kan skadas. Vårdar med mycket högt kulturhistoriskt värde och påtaglig skadebild (pågående bortfall av stenmaterial eller sprickor) bör rengöras av konservator.

Marschaller och stearinljus kan avsätta sot eller stänk på gravvårdarna. Detta kan förebyggas genom att exempelvis använda lämpliga hållare.

Biologisk påväxt, troligen rödalger, på en gravvård på Villstads kyrkogård i Gislaveds kommun.

Kalksten har en förmåga att spjälka sig och spricka. Denna sten på Forserums kyrkogård i Nässjö kommun kräver insatser av en stenkonservator.

Kyrkans placering på en höjd ovan Barnarpssjön. Flyggrafiet visar den "nya kyrkogården" väster om sockenvägen som ursprungligen dominerats av grusgravar.

Barnarps kyrka och kyrkomiljö

Barnarps socken är till större delen höglänt med sand- och grusåsar. I söder och öster finns ansenliga mossmarker. Den största åkerarealen finns i socknens norra delar. Idag skär E4:an socknen i två hälfter från norr till söder. Denna sammanfaller med den sedan medeltid kända riksvägen Lagastigen. Fram till slutet av 1800-talet fanns gästgiveri och skjutsställe i Barnarp. Ett flertal fornminnen vittnar om att bygden brukats redan under yngre stenålder. Sockennamnet omnämns första gången 1343 som "Barnaethorp" och kan tydas som "barnens nybygge". Tidigare bildade Barnarp pastorat med Månsarp som annex, idag med Ödestugu.

Innan 1800-talet var jordbruket i socknen magert till följd av den sandiga marken. Med 1600-talet blev järnhanteringen en viktig näring för bönderna kring Taberg. 1621 inrättade staten "Tabergs bergslag" för socknarna kring det järnrika berget. Bönderna skulle främst ägna sig åt järnbrytning, och därmed även understödja stormaktens behov. Två masugnar fanns i Barnarps socken. Ett antal kniphammare anlades under 1700- och början av 1800-talet.

Industrin i modern mening kom till bygden 1869 genom att ingenjör C F Wennberg grundade Torsviks trämassefabrik, vilken senare även tillverkade papper till tändsticksaskar (nuvarande Tambox). Fabriken drevs med vattenkraft från Lillån. På 1870-talet anlade samme Wennberg en stärkelsefabrik och en tändstickstillverkning vid Barnarpssjöns södra strand, dock nedlagd 1907. Störst betydelse för socknen hade dock Norrahammars bruk som anlades 1877 av J W Spånberg. Bruket är känt för sin tillverkning av olika gjutjärnsprodukter, främst spisar. När Norrahammar 1943 blev köping så ändrades sockengränsen. Utöver detta fanns och finns flera mindre industrier i socknen.

Barnarps kyrkby ligger centralt i socknen på en nord-sydlig höjdrygg väster om Barnarpssjön. På denna höjdsträckning löper den gamla landsvägen Jönköping-Växjö. På andra sidan sjön ligger det gamla 1600-talssäteriet Odensjö, som grundades av ätten Granatenhielm och senare ägts av bl.a. släkten Wennberg. Marken är uppodlad väster om kyrkbyn. I norr vidtar tätbebyggelse med främst villor. Kyrka och kyrkogård intar ett krönläge med landsvägen i väster och sjön i öster. Terrängen sluttar brant ned mot stranden. I slänten söder om kyrkogården står den f.d. gästgivaregården. Det är en opanelad och rödfärgad timmerbyggnad i två våningar från ca 1800. Den täcks av ett sadeltak med enkupigt lertegel. Norr om kyrkogården är ett krönläge med prästgården från 1878. Det är en stor timmerbyggnad i 1 ½ plan med liggande ljusgrå panel, detaljer i snickarglädje samt sadeltak med frontespiser och täckning av lertegel.

På en sydsluttning norr om prästgården är ett församlingshem från 1950-tal, en gråputsad länga i 1 ½ plan med brant sadeltak med valmad spets, enkupigt lertegel och kupor. Åt söder är en i sen tid

tillbyggd pastorsexpedition i souterräng med nytt entréparti. Stilen är postmodern och ansluter till församlingshemmets utförande. Väster om landsvägen ligger nya kyrkogården, något förskjuten åt söder i förhållande till den gamla. Söder om nya kyrkogården är en personalbyggnad/förråd med rödfärgad locklistpanel och flackt sadeltak med betongpannor, samt ett likartat yngre garage. Norr om nya kyrkogården är en asfalterad parkeringsyta och ytterligare norrut ett par tidstypiska reveterade skollängor i två våningar från 1940.

Kyrkan är uppförd av sten med vitkalkad spritputs. Kyrkan är tidigmedeltida och försågs på 1680-talet med korsarmar, den södra med Granatenhielska gravkoret. Ungefär vid samma tid tillkom vapenhus i väster och sakristia i öster. Byggnadskropparnas sadeltak är spåntäckta. Interiören fick målad dekor av Johan Kinnerus på 1730-talet.

Kyrkogårdens historia

Barnarps kyrkogård är liksom kyrkan medeltida. De första uppgifterna kring kyrkogården är från 1700-talet. Den var då nästan kvadratisk och hade en inhägnad i form av en timmerbalk. 1768–74 ersattes denna med en stenmur. I muren fanns tre öppningar med rymliga stigluckor, vilka bl.a. användes som förråd. Den västra ingången hade samma plats som dagens, medan ingången från gästgiveriet i söder igensattes 1819–21 i samband med omläggning av muren. Därvid flyttades den norra ”luckan” mot prästgården så att den hamnade i linje med kyrkans nordport. Sannolikt revs då stigluckorna. Vid denna tid fanns även en sockenstuga norr om kyrkogården.

Fram till 1790-talet hade varje by sin egen plats på kyrkogården. Detta ändrades när man beslöt att ta upp gravar i tur och ordning runt kyrkan, för ”att stoften bättre skulle hinna undergå förgängelse och de dödas kvarlevor ej oroas.” Det dröjde dock flera år innan detta började praktiseras. 1871 utvidgades kyrkogården åt norr och öster samt 1891 ytterligare ett stycke åt norr. 1916 anlades en ny kyrkogård väster om vägen. Denna kompletterades 1938 med mur och grindparti, ritat av arkitekt Paul Boberg. 1949 omnämns förbud mot att anbringa stenram på nya kyrkogården. På fotografier från denna tid kan man se flera grusgravar på denna kyrkogård. Gamla kyrkogården upptogs till synes helt av grusbäddar, inramade av främst häckar eller stenramar. 1971 utvidgades gamla kyrkogården åt norr efter ritningar av trädgårdsarkitekt Ivar Andersson, Jönköping. Större delen av grusbäddarna på gamla och alla på nya kyrkogården har successivt avlägsnats under de senaste decennierna, som regel för att underlätta skötseln. I sen tid har även större delen av grusgångarna på nya kyrkogården lagts igen.

Kyrkogården norr om kyrkan har tidigare helt dominerats av grusgravar med stanram eller lägre häckar. Idag vittnar bevarade gavelstenar om ursprungliga grusgravar.

Beskrivning av kyrkogården idag

Allmän karaktär

Gamla och nya kyrkogården utgör två skilda enheter på var sin sida av landsvägen. Gamla kyrkogården har en rektangulär nord-sydlig utsträckning med kyrkan i sydväst. Terrängen sluttar svagt åt norr från kyrkogårdens ursprungliga del och planar ut på nordligaste utvidgningen. Kyrkogårdens olika årsringar är klart avläsbara. Den ursprungliga, närmast kvadratiska delen, med kyrkan i söder är tämligen plan med stödmur i öster. Kvarteren i direkt anslutning till koret och söder om kyrkan benämns här A. Kvarteren norr om kyrkan benämns B och C och det i öster för D. 1871 års utsträckning markeras av en trädkrans och omfattar kvarteren E, F och G. 1891 års utsträckning markeras av en stenmur. Nämnda kvarter har en blandad karaktär med avseende på såväl gravarnas ålder som form. Längs sluttningen ned mot sjön sträcker sig ett smalt kvarter med vårdar från främst efterkrigstiden, kallat H. Detta har en plan yta i nivå med 1891 års utvidgning. 1971 års del ligger lägst och har en typisk efterkrigstida karaktär.

Nya kyrkogården har en långsmal nord-sydlig utsträckning och sluttar åt söder. På krönet i norr avslutas den med en minneslund. Kyrkogårdens karaktär kommer av raka rader med låga vårdar från mellan- och efterkrigstiden. På båda kyrkogårdarna finns smidesarmaturer med råglaslyktor av en traditionell men enkel modell. Likaså finns rundade vattenkar från 1971, klädda med huggen kalksten.

Omgärdning

Gamla kyrkogården omges på alla sidor utom den östra av en kallmur från 1819–21. Muren är upp till ca 1 meter hög och består av oregelbundna gråstensblock i små storlekar. Den är överväxt med gräs, ormbunkar och sedum. Emedan kyrkogårdens norra hälft ligger lägre än landsvägen i väster övergår muren där till att bli stödmur. Södra mursträckningen fortsätter ända ned till sjön, om än låg och dåligt lagd. Muren mot 1971 års utvidgning är bevarad. Denna nya del omges i norr och väster av en knappa metern hög kallmur av kvaderhuggen granit i två skift. Längs östra sidan begränsas kyrkogården av en lövhäck.

Nya kyrkogården omges på sin östra och södra sida av en låg mur från 1938 av fogad marksten, 0.2-0.5 meter hög. Denna är avtäckt med utåt sluttande skivor av kalksten med klovyta. I väster är en låg stödmur av kilad granit.

Ingångar

Gamla kyrkogårdens ingång är placerad i väster mitt för kyrkporten. Den är något indragen och flankeras av två fyrkantiga grindstolpar med vitkalkad spritputs och flacka tjärade spån tälttak. Mellan grindarna hänger en smidd pargrind med järnbandsslingor. Sannolikt är stolpar och grind från omkring 1820 då murarna omlades. Åtminstone fanns de 1885 när Eric Ihrfors avbildade kyrkan. Kyrkogårdens norra del från 1971 har tre ingångar, en i väster och två i norr. Dessa har grindstolpar av kanthuggen granit med toppiga krön och enkla parställda spjälgrindar av smide. Vidare finns en ingång i slänten mellan kvarter A och H med en enkel spjälgrind från 1900-talet.

Nya kyrkogårdens ingång är placerad centralt på södra kortsidan, dock i sen tid flyttad något. Grindstolparna är som en förhöjning av själva muren och bär en pargrind i samma utförande som gamla kyrkogårdens gamla grindpar.

Vegetation

Gamla kyrkogården omges till stor del av en trädkrans, vilken utmärker såväl 1871 som 1891 års utsträckning. Vid västra ingången växer två gamla lindar. Längs kyrkogårdens västra sida växer vidare fyra almar som sannolikt planterats kring 1890, vilket är fallet även längs norra sidan. 1871 års utsträckning markeras av fyra gamla lönnar. Längs kyrkogårdens östra begränsning saknas träd. I söder växer en lönn vid klockstapeln samt några blandade träd utanför muren. Nere vid stranden växer bl.a. al och cypress samt några gamla lönnar. 1971 års utvidgning präglas av hagtornshäckar och rönnar i strikt arrangemang.

Nya kyrkogården har en trädrad av unga lindar längs vägen i öster. Längs västra sidan växer en gammal björk, tre unga lindar och en äldre alm. Till minneslunden leder en allé av hamlade lönnar. Den tomma trapetsoida ytan norr om minneslunden har några friväxande äldre lönnar och lindar.

Gångsystem

Gamla kyrkogården binds samman av grusgångar i ett rätvinkligt nät som definierar gravkvarteren. Huvudriktningen är nord-sydlig. En huvudaxel sträcker sig från kyrkans nordport genom alla utvidgningarna till prästgården. Denna korsas på två ställen av breda tvärgångar som markerar utsträckningen för kyrkogården innan och efter 1871. Ytterligare en bred gång löper från norr till söder genom kyrkogårdens östra del. De västliga kvarteren B och E genomlöps av tre nord-sydliga små grusgångar. Att grusgångsnätet bevarats i sådan stor utsträckning är av stor vikt för intrycket av kyrkogården. Även 1971 års utvidgning har grusgångar. Dessa utgörs av nämnda huvudaxel och en bred gång som i rät vinkel löper längs utvidgningens sidor. Inom gravkvarteren är rätvinkliga gångar

Den västra ingången med smidesgrind från 1800-talet och de två stora lindarna.

Den grusade mittgången separerar kvarteren på kyrkans norra sida.

Ett fåtal bevarade förindustriella stenvårdar är samlade vid klockstapeln.

Enkla träkors med emaljplåtar som möjligen hört till allmänna linjen.

belagda med plattsten av betong. Av nya kyrkogårdens grusgångar är endast den nord-sydliga huvudaxeln bevarad. Minneslundens allé är grusad medan förbindelsen till parkeringen i norr är asfalterad.

Gravvårdstyper

Gamla kyrkogården kan uppvisa ett brett spektrum av gravkonst från 1700-talet fram till idag, samt nya kyrkogården från tidigt 1900-tal till idag. De äldsta vårdarna utgörs av ett fåtal enkla, resta sandstenshällar från omkring 1700, liksom en gravhäll från samma tid. Någon rikedom av bevarade vårdar finns dock ej förrän från och med 1800-talets slut. Bland de äldsta av dessa märks de av gjutjärn liksom ett antal bevarade träkors med emaljplåtar, sistnämnda troligen från den nu försvunna allmänna linjen. I denna begravdes man kostnadsfritt, den ene efter den andre i linje. Vårdarna är enkla, oftast endast en liten platta av svart granit. Här förekommer sällan titlar på samma sätt som på övriga vårdar. Ett fåtal finns bevarade på plats på nya kyrkogården.

Ett vanligt inslag på gamla kyrkogården är familjegravarna från förra sekelskiftet med resliga vårdtyper av granit, vanligen i form av bautasten eller obelisk. Med mellankrigstidens bestämmelser om maximihöjd på vårdar fick status istället uttryckas på bredden istället. Bruket av grusbäddar med inramning av sten är vanligt bland dessa, liksom hos de föregående. Ofta utgör vård och stenram en helhet som blivit bruten när stenramen avlägsnats. Bland de äldre vårdarna finns några exempel på inramning i form av järnstaket eller kätting på stenstolpar. Under efterkrigstiden blev vårdarna enklare i sina former samt mer och mer uniforma. En orsak var det begränsade utbudet av tillverkare, vilka ofta nyttjade samma kataloger. En annan orsak var tidens betoning av likheten inför Gud och det kollektiva samhället. Genomgående under hela 1900-talet har granit varit närmast allena rådande som material, ofta med polerad yta.

Beskrivning av kvarter

Karaktärsområde A

Allmän karaktär

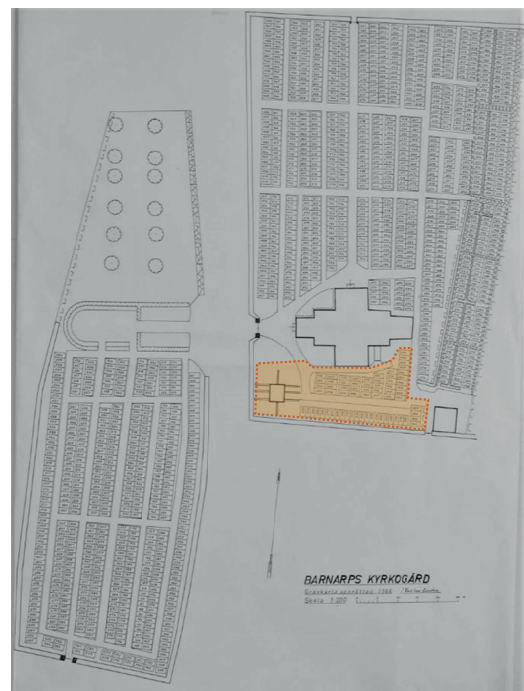
Vad som här benämns som karaktärsområde A är de två ytorna i direkt anslutning till kyrkan liksom ytan längs med södra kyrkogårdsmuren. Kring klockstapeln i sydväst har ett antal borttagna äldre vårdar placerats som ett slags "museikvarter". Ytorna vid kyrkan präglas av låga mellan- och efterkrigstidsvårdar i glesa nord-sydliga rader, vid kyrkogårdsmuren av en rad med resliga sekelskiftesvårdar.

Gravvårdstyper

De äldsta vårdarna återfinns i "museikvarteret". Det är tre resta sandstenshällar från omkring 1700. Den ena är rest över en Nilsson 1690 och en annan med avslaget krön med änglahuvud över Jon Persson 1687. Nio träkors med emaljerade plåtar från 1897–1918 minner bl.a. om en mjölnare och en snickarmästare. Flera kan knytas till brukssamhället Norrahammar. De utgör en kontrast till samtidens mer påkostade vårdar, bl.a. det nygotiska gjutjärnskorset från 1871 i samma område. Ytterligare två gjutjärnskor finns från 1906 över en handelsföreståndare och 1908. Ett järnbandskors är från 1939. Ett kors på sockel i kalksten är rest över smedsmästaren S.A. Andersson år 1885.

Mot muren i söder är fem polerade vårdar av svart granit från 1895–1930 lutade, bl.a. över en maskinförare. Raden längs södra muren upptas nästan helt av de Wennbergska familjegravarna, vilka ursprungligen knutits samman av en gemensam grusbädd. Äldst är ett gjutjärnskors från 1858 över Augusta Wennberg, följt av en hög bautasten i röd granit från 1868 över brukspatron Nils Wennberg med familj, ägare till Odensjö, samt en obelisk i svart granit från 1899 över sonen, ingenjör C.F. Wennberg med fru, grundare till Torsviks och Barnarps fabriker. "Wården restes af tacksamma tjänstemän och arbetare". Övriga vårdar över senare familjemedlemmar utgörs av två mindre bautastener från 1938 (över redaktör G. Wennberg) och 1951 samt en liggande häll från 1950 (över grosshandlare T. Wennberg). Två andra vårdar i kvarteret är en liten enkel rektangulär vård från 1931 över hammarsmeden Nils Osback och en påkostad hög jugendvård från 1911 med rosrelief över landtbrukaren Arvid Johansson med fru.

Kvarteret söder om kyrkan uppvisar låga rektangulära vårdar av röd och grå granit från 1937–95. En familjegrav med bevarad grusbädd i sydväst marker ut sig. Vård saknas och inskriptionen är istället utförd på en förhöjning av stenramen, en vanlig gravtyp under 1900-talets förra hälft. Detta är en av två på kyrkogården med bevarad grusbädd. Bland de övriga fåtaliga familjegravarna finns en vanlig mellankrigsform med flyglar, vilken haft en samkomponerad stenram. Övriga vårdar är "anonyma" och saknar titlar. Norr om

De Wennbergska familjegravarna, som ursprungligen omgavs av en gemensam grusbädd.

Enklare grusgrav med förhöjning i stenramen.

koret är några spridda gravar av olika karaktär. Intressantast är en grusgrav från 1916 av samma slag som ovannämnda, fast med något mer påkostat utförande.

Kultuhistorisk bedömning och karaktär

Området har en sammansatt karaktär eftersom det utgörs av sinsemellan olikartade småkvarter. Av störst värde är den sammanhållna raden av påkostade gravvårdar från förra sekelskiftet längs kyrkogårdsmuren. Dessa vittnar såväl om en gången tidsandas individualism och statusänkande som genom de Wennbergiska familjegravarna om industrialismen och dess stora betydelse för socknen. Autenticiteten är något försvagad genom att grusbäddarna är borttagna. Denna rad är likväl känslig för nytillskott och restriktivitet bör iakttas på detta. Befintliga vårdar bör bevaras på plats. Övriga två ytor är små till utsträckningen och präglas av låga vårdtyper från 1900-talet. Av intresse är de två grusbäddarna med stenram, vilket ännu ca 1950 var ett nästan allennarådande inslag på kyrkogården. Det är därför av vikt att vidmakthålla de relativt få exempel som finns kvar. Var för sig är "museikvarterets" vårdar av trä, gjutjärn och sandsten av stort kultuhistoriskt värde. Träkorsen vittnar om mindre bemedlade skikt av samhället och utgör en kontrast till de Wennbergiska monumenten. Det är sällan som sådana yttringar bevarats på kyrkogårdar.

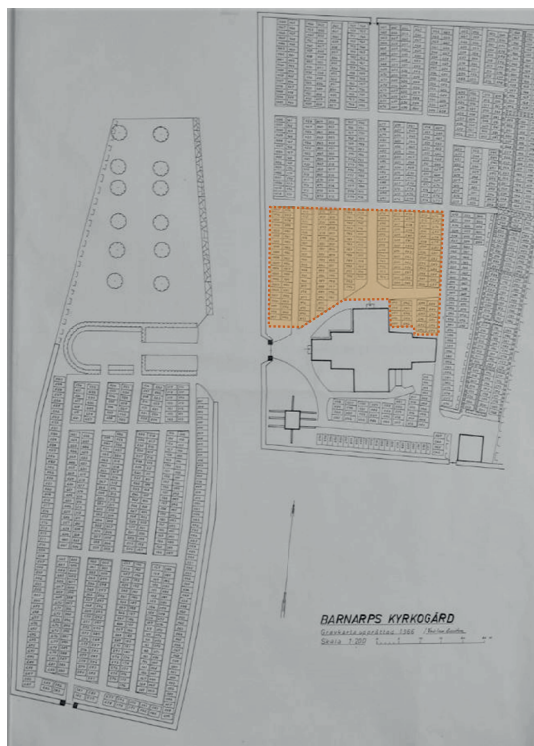
Karaktärsområde B-C

Allmän karaktär

Med karaktärsområde B avses kvarteren nordväst om kyrkan och med C dess motsvarighet i nordost. B uppdelas av tre nord-sydliga grusgångar. Området utgörs av i allt sju nord-sydliga gravrader, varav fyra är dubbla. Gravarna är vända mot de nord-sydliga gångarna. Raderna kring B:s västliga gång utmärker sig genom sina grusbäddar. I övrigt är det övervägande låga gravvårdar från mellan- och efterkrigstid, men med påtagligt inslag av äldre resligare typer. C har ursprungligen också haft grusgångar, men dessa är i sen tid igenlagda, till men för karaktären.

Gravvårdstyper

Den äldsta vården är en svårt vittrad och nu oläslig 1600-talsgravhäll av sandsten vid kyrkogårdsentrén. Denna är troligen lagd över bergsmannen vid Taberg, Peder Andersson, far till professor Anders Spole. Invid denna står den näst äldsta vården, ett sirligt gjutjärnskors från 1864. Kvarter B har tio bevarade grusgravar, där fem av dessa upptager hela den västligaste raden och ger ett gott helhetsintryck. Det är påkostade familjegravar med stenramar. Vårdarna är av olika form. Blomdahlska familjegraven har en kraftig jugendgavel med pelare och reliefer. Över kamrer J.W. Engdahl är en bautasten av

röd granit från 1927 och kring graven en kätting på stenstolpar i samma material. En annan reslig bautasten står på bergsmannen C.F. Ljunges familjegrav. En annan bergsmannagrav har en mer småskalig gavel och vittnar om reglerna kring maximihöjd. Två grusbäddar från 1940-talet har också låga vårdar. Större delen av kvarterens gravar har tidigare haft grusbäddar med stenram eller häck, vilket syns på äldre fotografier. I övrigt dominerar mellan- och efterkrigstidens jämnt låga vårdar intrycket. Dessa har en stor spridning i tid, från 1930-talet till idag. Materialet varierar mellan grå, svart och röd granit, ofta polerad. Bland de äldre är svart granit vanligast, bland de yngre röd. Under de första decennierna är klassiserande former och detaljer vanligt förekommande. Av de äldre är också ett stort antal familjegravar. Titlar är för övrigt sparsamt förekommande. I kvarter C skapas en dynamik och ett historiskt djup genom några resliga vårdar från 1920-talet, främst i öster. Flera av dem kan knytas till ortens brukshistoria genom titlar som smedmästaren, gjutaren och bergsmannen eller genom gamla vallonnamn som Bonnevier och Ousbäck. Bland dessa märks särskilt två små gjutjärnskors över ingenjör J.A.V. Sandell med fru från 1921. Av övriga titlar i kvarteren finns rektor, hemmansägare, folkskollärare och förman.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

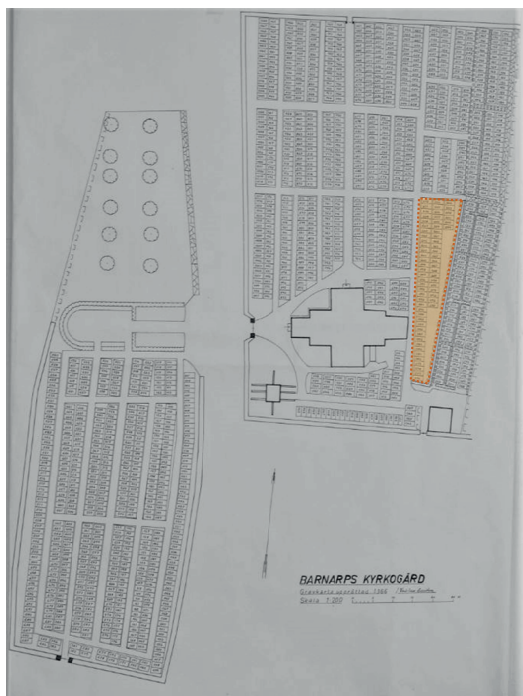
Karaktärsområde B och C har till stor del ett gemensamt uttryck genom sina rader av låga katalogvårdar från mellan- och efterkrigstid, uppblandade med resligare äldre vårdar. De speglar därigenom två olika tider och deras respektive ideal. Kvarter B får sin särprägel genom sina två västligaste rader med stora familjegravar med grusbädd och stora vårdar. Detta utgör kyrkogårdens bäst sammanhållna område med prägel av det tidiga 1900-talet. Liksom längs södra och östra kyrkogårdsmuren är raden längs västra en utpräglad högreståndsyta. Det är av stor vikt att befintliga grusbäddar i kvarteret vidmakthålls som en omistlig del av kyrkogårdens karaktär. De ger en bild av hur stora delar av kyrkogården såg ut innan det sena 1900-talets rationaliseringar. I detta sammanhang är det även viktigt att framhålla bevarandet av de små grusgångarna inom B. Äldre vårdar i kvarteren i övrigt ger dynamik åt dessa och speglar sin tids statussamhälle medan de flertaligare låga vårdarna från mellan- och efterkrigstiden visar på sin tids kollektivistiska anda. Titlar på de äldre vårdarna är historiska dokument som berättar om såväl brukstraditionen i socknen som om yrkesstolthet. Det är av stor vikt att de äldre vårdarna bevaras på plats.

1600-tals häll i sandsten, kraftigt vittrad och oläslig. Möjligen kan den knytas till bergsmannen Peder Andersson, Taberg. På kyrkogårdens östra del finns även flera bergsmän med påkostade grusgravar.

Två gjutjärnskors över ingenjör Sandell samt hans fru är placerade sida vid sida.

Karaktärsområde D

Allmän karaktär

Med D avses här det långsmala, svagt rektangulära området längs kyrkogårdens östra sida. Det domineras av den Spånbergska familjegraven. Åt öster begränsas kvarteret av en stödmur av kalkstenshällar från 1900-talet. Denna har på ett ställe kalvat ut och fått stöttas upp.

Gravvårdstyper

Kvarteret består nästan helt av högreståndsgravar med grusbäddar, med undantag för några sentida låga vårdar i ena hörnet. Äldst är vårderna från 1912 över civilingenjören John Spånberg med fru, grundare av Hulufors Britanniafabrik. Det är en rest kalkstenshäll med tydlig barockanspelning i sina kartuscher i hög relief. Brodern och grundaren till Norrahammars bruk, Wilhelm Spånbergs familjegrav dominerar hela kyrkogården genom sin tre meter höga bautasten. Den lika storskaliga grusbädden omges av ett gjutjärnsstaket. Den tredje familjegraven är en grusbädd från 1931 med en stor svart granithäll över brukspatron C.E.B. Spånberg med fru. Ytterligare tre grusbäddar med stenram finns i kvarteret. En av dem likaså med gravhäll, lagd 1922 över Casimir Reutersköld med fru. En annan har en obeliskformig vård av svart granit från 1912 över en hemmansägare. Vidare finns ett par enklare låga vårdar från efterkrigstiden och ett kors rest av kyrkorådet 1981 över socknens förste folkskollärare.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Område D är ett utpräglat högreståndskvarter, i hög grad knutet till släkten Spånberg och dess betydelse som grundare av Norrahammars bruk. Denna koppling manifesterar sig genom den stora Spånbergska graven med dess resliga bautasten och järnstaket, väl synligt över hela kyrkogården. Tre andra grusbäddar samverkar till ett enhetligt intryck av högt kulturhistoriskt värde. Kvarteret är mycket känsligt för förändringar och bör bevaras i befintligt skick utan nytillskott.

Kvarter D med påkostade grusgravar domineras av Norrahammars grundare Wilhelm Spånbergs högresta bautasten. Staketet som omger grusgraven kröns av stiliserade lågor och en modifierad järnsymbol.

Karaktärsområde E-G

Allmän karaktär

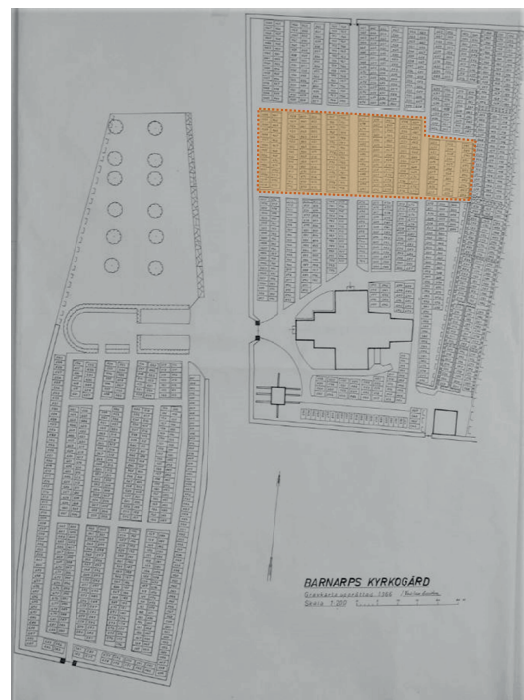
Området ansluter i sin karaktär mycket till kvarteren i söder runt kyrkan. Kvarteren har ett blandat bestånd av äldre och yngre vårdar i nord-sydliga rader och delas upp av mindre grusgångar, vilka har lagts igen i de östra delarna.

Gravvårdsbestånd

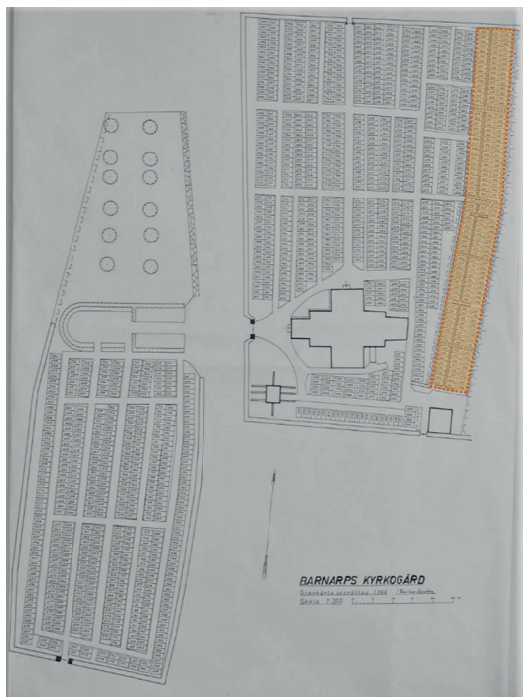
Den äldsta vården är ett gjutjärnskors från 1879 över manufaktur-smeden Joh. Moberg. De yngsta vårdarna är från vår tid. Beståndet av vårdar är sammansatt och varierar i ålder, form och olika slags granit. Vanligast är dock mellan- och efterkrigstidens låga rektangulära vårdar, vanligen utan titel. De enda två titlarna är övervägmästare och hemmansägare. De äldre vårdarna märks dock genom sin storlek. Särskilt gäller detta de sex bevarade grusgravarna. Tre av dessa är belägna på västra sidan av kyrkogårdens huvudgång, en statusfylld plats. Störst är häradsdomare J.A. Lindskogs familjegrav med bautasten och kättingar på granitstolpar. Påkostad är även J.A. Hedins familjegrav, vars kraftiga jugendgavel pryds av ett änglahuvud i relief. För sig själv i nordost ligger kyrkoherde John B. Sjöstrands familjegrav från 1929 med en gravhäll inom grusbädd. Med ryggen mot denna är en annan prästgrav, en svart granitobelisk från 1902 över kyrkoherde A.S. Ekström, rest av pastoratsbor. I närheten finns kamrer Swahns grusbädd från 1919 med kraftig låg vård och stenram. Det är på de äldre vårdarna från 1900-talets första decennier man finner titlarna. Dessa minner överlag om bruksepoken och vittnar om yrkes stolthet: smeden, gjutaren, smedmästaren. En av dem har även en referens till Missionsförbundets sångbok och vittnar därmed om frikyrklighetens roll. Av de äldre vårdarna är flertalet resta över familjegravar.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

1871 års utvidgning präglas i dag av en blandning av gravvårdstyper, vilken speglar gravkonstens utveckling under det senaste seklet. Genom slopandet av större delen av grusgravarna så har kvarteren mist mycket av sin ursprungliga sekelskifteskaraktär. Därför är det desto viktigare att värna de grusgravar och grusgångar som finns kvar. De påkostade vårdarna från 1900-talets första del framhäver individen genom storlek och titlar, efterkrigstidens låga vårdar framhäver kollektivet genom uniformitet och frånvaro av titlar. Nyttillskott kan accepteras i kvarteren, men äldre vårdar eller vårdar med titlar bör bevaras på plats. Titlarna berättar om socknens industrihistoria och vårdar med dessa utgör därigenom historiska dokument.

Manufaktursmeden Joh. Mobergs gjutjärnskors. Materialvalen i vårdarna så väl som titlarna berättar om socknens koppling till metallindustrin.

Karaktärsområde H

Allmän karaktär

Med område H avses den avlånga remsa som upptager kyrkogårdens hela östra sida. Det utgörs av två gravrader, varav den västra är dubbel och har rygghäck. Genomgående rör det sig om mellan- och efterkrigstidens låga vårdar, varför intrycket är enhetligt.

Gravvårdsbestånd

Då kvarteret togs i bruk i samband med 1891 års utvidgning så finns där ett mindre antal äldre vårdar. Bland dessa märks en bautasten från 1927 över lantbrukare A.J. Jonassons grav, vilken liksom ett par andra vårdar bör ha haft grusbäddar. De låga moderna vårdarna daterar sig från 1930-talet tills idag men 50- och 60-talen dominerar. De är tämligen enhetliga i storlek. Materialet varierar mellan röd, grå och svart granit. Formspråket bland de äldre är i flera fall klassiserande. Titlar förekommer knappt, bland de som finns är: officer, verkmästare, köpman, kyrkovaktmästare, agronom, riksdagsman, banbiträde, överingenjör. En ovanligt påkostad vård är den stora liggande granithällen över Törnquistsska familjegraven. Den lilla plattan över svenskamerikanskan J. Westross från 1962 är ett exempel på de mest anspråkslösa vårdarna.

Kulturbeskrivning och karaktär

Karaktärsområde H har en enhetlig prägel av efterkrigstidens kyrkogårdsideal med uniforma vårdar i rätta rader. Genom vårdarnas enkelhet och avsaknad på titlar understryks såväl jämlikheten på jorden som inför Gud, något som kan kopplas samman med folkhemmets kollektivistiska anda. Detta är en karaktär som finns företrädd på många svenska kyrkogårdar. Ett estetiskt värde finns dock i enhetligheten, varför nytillskott bör utformas i samklang med detta. Fåtalet äldre vårdar eller vårdar med titel bör bevaras på plats.

Svenskamerikanskan Johanna Westross småskaliga häll är ett exempel på de enkare gravvårdarna, men vittnar även om emigrationen till USA.

Karaktärsområde I-J

Allmän karaktär

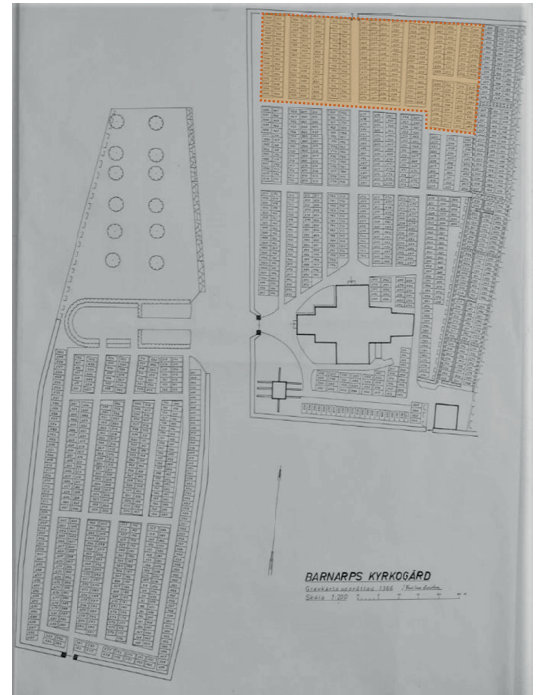
Område I och J utgör utvidgningen från 1891. De nord-sydliga gravraderna är till större delen dubbla och domineras idag av efterkrigstidens låga vårdar. Ett fåtal äldre vårdar markerar sig genom sin storlek. De en gång befintliga grusgångarna är alla igenlagda utom en.

Gravvårdsbestånd

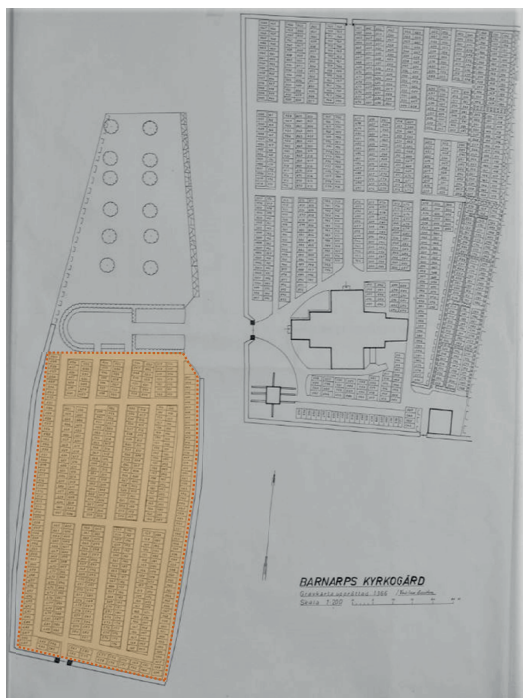
Det är efterkrigstidens likartade låga vårdar som dominerar intrycket. De har stor spridning i tid och är främst av grå eller svart granit. Flera av de äldre markerar familjegravar. Titlar är ej vanligt förekommande. Ett mindre antal äldre vårdar ger dynamik och historiskt djup åt kvarteren. Främst märks fyra grusbäddar med stenram. Bland dessa finns bergsmannen J. Svenssons familjegrav med typisk låg vård med flyglar från mellankrigstiden. Likartad är vårderna över folkskollärare Alfred Lykanders familjegrav, men denna har mist sin grusbädd och företer ett stympat intryck. Förra sekelskiftets resliga vårdtyp av svart polerad granit finns företrädd på en grav från 1906 knuten till gården Flahult, på vars stenram är en inhuggen inskription över en trotjänarinna, död 1939. En obeliskformad vård från 1906 av polerad svart granit är rest över gjutmästaren Stenbom och bär referens till Missionsförbundets sångbok. Ännu en reslig polerad svart granitvård minner om en fanjunkare och svärdsman. En för sin tid ovanligt individuell vård är en kalkstenshäll från 1956 med kopparplatta över fabrikören Janne E Andersson med familj. Ett uttryck för en begynnande ny individualitet inom gravkonsten är ett smideskors från 1999.

Kulturbistorisk bedömning och karaktär

1891 års utvidgning präglas idag främst av efterkrigstidens enhetliga vårdbestånd, vilket speglar folkhemmets kollektivistiska ideal. Bevarade äldre vårdar ger dock genom sin storlek och sina yrkesanknutna titlar en dynamik och ett historiskt djup åt kvarteren. Därmed är dessa viktiga att bevara på plats, liksom de idag fåtaliga grusbäddarna som en gång var ett vanligt inslag. Titlarna speglar framförallt industrialismens betydelse för socknen och vårdar med dessa är därmed historiska dokument.

Kalkstensvård med kopparplatta i en stram modernistisk vård över fabrikör J.E. Andersson.

Västra delen

Allmän karaktär

Den västra delen tillkom vid utvidgningen 1916. Området har en rektangulär form och delas i två delar av en mittgång. Tillsammans delar de båda kvarteren på sex nord-sydliga (fyra är dubbla) gravrader med rygghäckar. Alla vårdar har låg höjd, vilket ger ett enhetligt intryck.

Gravvårdstyper

Kvarteret visar på de olika typer av de låga vårdar som var vanliga under mellan- och efterkrigstiden. Materialet är främst granit, röd, svart och grå. Ett par vårdar är av kalksten. Som regel rör det som om en enkelt rektangulär form, bland de äldre ofta klassiserande, senare stramare. De daterar sig från 1930-talet fram till idag, med tyngdpunkt på perioden 1940–80. Ett antal bredare låga vårdar från mellankrigstid har haft grusbäddar, vilket också syns på ett flygfotografi från tiden. Särdeles vanliga är de familjegravar (ofta med ortsnamnet Norrahammar) med vårdar i form av en sida till en stenram där inskriptionen är anbringad på en svag förhöjning. Inga av grusbäddarna finns dock kvar. En stor del av vårdarna är familjegravar, långt in i efterkrigstiden. Vårdarna med titlar är dock fåtaliga: hemmansägare, arkitekt, lastare, lärarinna, fabrikör, tandtekniker, konditor, lantbrukare. De speglar dock sammansättningen i en liten bruksort. I sydöstra delen av kyrkogården kan man ännu skönja en ursprunglig allmän linje. Denna yttrar sig i nio enkla små vårdar av svart granit från 1926–29 (nya kyrkogårdens äldsta) och 1937–38. I sitt formspråk anspelar de på de enskilda gravarnas stora monument. Några stora luckor i gravraderna talar också för en allmän linje.

Av allmänna linjens små enkla vårdar i granit återstår enbart några få på den västra delen.

Kulturbistorisk bedömning och karaktär

Den västra delen är en klart avskild enhet som speglar mellan- och efterkrigstidens ideal genom låga vårdar i raka, rygghäcks kantade rader. Igenläggning av grusgångar och grusgravar har förtagit en ansenlig del av det ursprungliga intrycket. Idag är det främst vårdarnas uniformitet som talar och är ett uttryck för folkhemmets kollektivistiska ideal. Titlar förekommer endast i ringa antal på vårdarna, men berättar då om 1900-talets bruksort och några av dess yrkesroller samt utgör sålunda historiska dokument som bör bevaras. Likaså är det fåtal allmänna linjegravar som lämnats kvar av vikt att behålla på plats som en viktig, men på många håll bortglömd och borttagen del av kyrkogårdens historia. Det efterkrigstida kyrkogårdsidealet är ingen ovanlig karaktär på landets kyrkogårdar, men det kan vara av värde att nytillskott anpassas i höjd efter befintliga vårdar.

Norra utvidgningen

Allmän karaktär

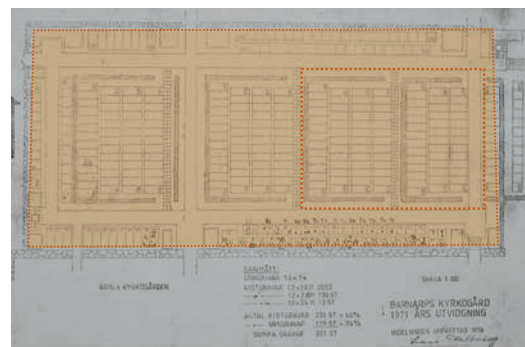
Den norra utvidgningen från 1971 ansluter till kyrkogårdens östra del. Området är klart avskild genom bibehållet murparti åt söder och en egen gestaltning. Ytan indelas av rätvinkliga grusgångar i nord-sydlig rikning och bildar fyra separata rum, vilka accentuerade genom ett system med rätvinkliga hagtornshäckar. Med jämna avstånd växer rönnar i linje med häckarna. De två östra kvarteren har ännu inte tagits i bruk, de västra utgörs idag av en askgravplats samt en minneslund med utsikt över sjön. Minneslunden är utformad med spalje och parkbänkar i väster samt i öster en halvrund gräsyta med rabatter, cypresser och i centrum en liten vattenlek med natursten. Halvrundeln definieras av en grusgång. Gravarna är placerade utmed kvartets yttre kanter.

Gravvårdstyper

De äldsta gravarna är längs södra muren och utgörs av små granitliggare från 1973–99. Bland dessa finns bara en titel (frälsningsofficeren, vård från 1979) och en familjegrav. Gravarna längs norra muren är från 1999 till idag. Det är resta, tämligen småskaliga vårdar av grå och röd granit. Sinsemellan har de en påtaglig variation i form.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Den nordligaste utvidgningen från 1971 är i sin uppbyggnad en typisk representant för efterkrigstidens strama kyrkogårdsideal. Detta utmärks främst genom de rätvinkliga häckarna. De ännu fåtaliga gravvårdarna speglar en förändring i gravsed från ett kollektivistiskt tankesätt till en större betoning av det individuella. Minneslunden och askgravplatsen är likaså ett uttryck för vår tid.

Den norra utvidgningen har en tydligt sentida karaktär med variation i stenmaterial och utformning.

Minneslunden med utsikt över Barnarpssjön.

Händelsehistorik

1768–74

Timmerbalkarna kring kyrkogården ersätts av stenmur med stigluckor. (Barnarps kyrka)

1819–21

Omläggning av kyrkogårdsmur. Stigluckor rivs sannolikt. Ingång från gästgiveri sätts igen, ingång i norr flyttas i linje med kyrkoport. (Barnarps kyrka)

1871

Utvidgning åt norr. (Barnarps kyrka)

1891

Utvidgning åt norr. (Barnarps kyrka, Växjö stifts frågelista)

1916

Ny kyrkogård anläggs. (Barnarps kyrka, Växjö stifts frågelista)

1938

Mur och grindparti till nya kyrkogården, arkitekt Paul Boberg. (JLST)

1971

Utvidgning åt norr av gamla kyrkogården, trädgårdsarkitekt Ivar Andersson. (Barnarps kyrka, JLST)

Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet

Barnarps kyrkogård har liksom kyrkan medeltida ursprung, men av detta syns idag inget ovan mark. I kyrkomiljön finns prästgård och f.d. gästgiveri. Kyrkogården består av två delar som skiljs åt av landsvägen, den gamla i öster och den nya från 1916 i väster.

Gamla kyrkogården är till stora delar ett gott exempel på en landsortskyrkogård omkring 1900. Den är utvidgad åt norr i tre omgångar: 1871, 1891 och 1971. Varje utvidgning är klart avläsbar genom bevarade äldre trädkransar och mursträckningar. Kring kyrkogårdens alla sidor utom den östra, som utgörs av slänten ned mot Barnarpssjön, finns kallmurar från 1800-talet fram till 1971. Huvudingången från tidigt 1800-tal har putsade grindstolpar, typiskt för bygden, med samtida smidesgrind. Den tämligen väl sammanhållna trädkransen består av lönnar och almar från 1800-talet. Alla dessa drag samverkar till bilden av en traditionell landsortskyrkogård. Särskilt viktigt är det till stor del bevarade rutnätet av grusgångar som definierar gravkvarteren.

Gruset spelar en viktig roll i upplevelsen av kyrkogården, särskilt sedan de en gång nästan allenarådande grusgravarna nu bara finns kvar i enstaka exemplar. De grusgravar som bevarats är ett värdefullt inslag som skapar dynamik och ger en bild av hur kyrkogården såg ut under 1900-talets förra hälft. Särskilt enhetligt är intrycket i raden direkt norr om huvudingången, i kvarter D med den dominerande Spånbergiska bautastenen och längs mittgången i E, alla ”högeståndsområden”. Inhägnader som järnstaket och kättingar är typiska inslag. I regel rör det sig på gamla kyrkogårdens äldre delar om familjegravar, bland de äldre flera påkostade som minner om socknens stora industriidkare som Spånberg och Wennberg. Flertalet titlar på de äldre vårdarna speglar också socknens brukshistoria där Norrahammar spelat en stor roll. Särskilt intressanta är ett antal järnvårdar med högt lokalhistoriskt värde.

Ett par prästgravar speglar socknens egenskap av moderförsamling. Med undantag för ovannämnda rader med grusgravar så har kvarteren ett blandat bestånd av gravar i tid, form och material, vilket tillåter ett visst mått av nytillskott. Några borttagna äldre vårdar har samlats som ”museivårdar” vid klockstapeln och har var för sig ett stort värde. 1971 års utvidgning är klart avskild och har en stram efterkrigstida prägel av ett slag som är vanligt på landets kyrkogårdar. Utförandet är konsekvent med kvaderstensmurar, spjälgrindar och rumsskapande häckar.

Nya kyrkogården har en axial uppbyggnad med rygghäckskantade nord-sydliga rader av moderna låga vårdar kring en central grusgång. Kyrkogården avgränsas i öster och söder med en fogad och kalkstenstäckt mur med grindparti. Kyrkogårdens ursprungliga karaktär med grusgångar i rutnät och grusgravar är idag borta.

Det huvudsakliga intrycket utgör mellan- och efterkrigstidens vårdtyper, vilka främst speglar folkhemmets kollektivistiska ideal och betoningen av likheten inför Gud. Därmed är titlarna mycket fåtaliga. Nya kyrkogårdens efterkrigstida kyrkogårdsideal är en vanlig syn på de svenska kyrkogårdarna. Ett fåtal småvårdar från mellankrigstiden visar på resterna av en allmän linje i sydost. Detta är en ofta försummad del av kyrkogårdarnas historia som berättar om samhällets mindre bemedlade, de som ej hade råd med några enskilda köpegravar. Norr om nya kyrkogården är en minneslund som berättar om vår tids förändrade gravseder.

På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar och gravrätter ändras. Det är dock viktigt att man i den långsiktiga förvaltningen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och att gravvårdar från olika tider finns representerade.

Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården

- Kallmurar, smidesgrindar, grindstolpar, trädrader, rygghäckar och grusgångar är väsentliga delar av kyrkogårdens utformning.
- Gravar med tillhörande arrangemang som grusbädd, staket, kätting, stenram eller häckinfattning utgör tidstypiska inslag med höga kulturhistoriska värden. Vid eventuellt upplåtande av en sådan gravplats skall anläggningens karaktärsdrag bevaras.
- Gjutjärnskors och vårdar äldre än 1850 bör finnas med på kyrkans inventarieförteckning.

Administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr:.....30/2018
Beställare:.....Barnarp-Ödestugu församling
Inventering och rapportansvarig:.....Charlotte Mårland
Rapportgranskning:.....Anders Frantzén
Län:.....Jönköpings län
Kommun:.....Jönköpings kommun
Socken:.....Barnarps socken
Fastighetsbeteckning:.....Barnarp 1:1 kyrkogård

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Jönköpings läns museums arkiv. (JLM)

Länsstyrelsen i Jönköpings arkiv, med kopior ur ATA. (JLST)

Barnarps pastorats arkiv.

Växjö stifts frågelista om kyrkogårdar 1949.

Tryckta källor

Gullbrandsson, Robin. *Barnarps kyrkogård*. Jönköpings läns museum, byggnadsvårdsrapport 2007:19. Jönköping 2007.

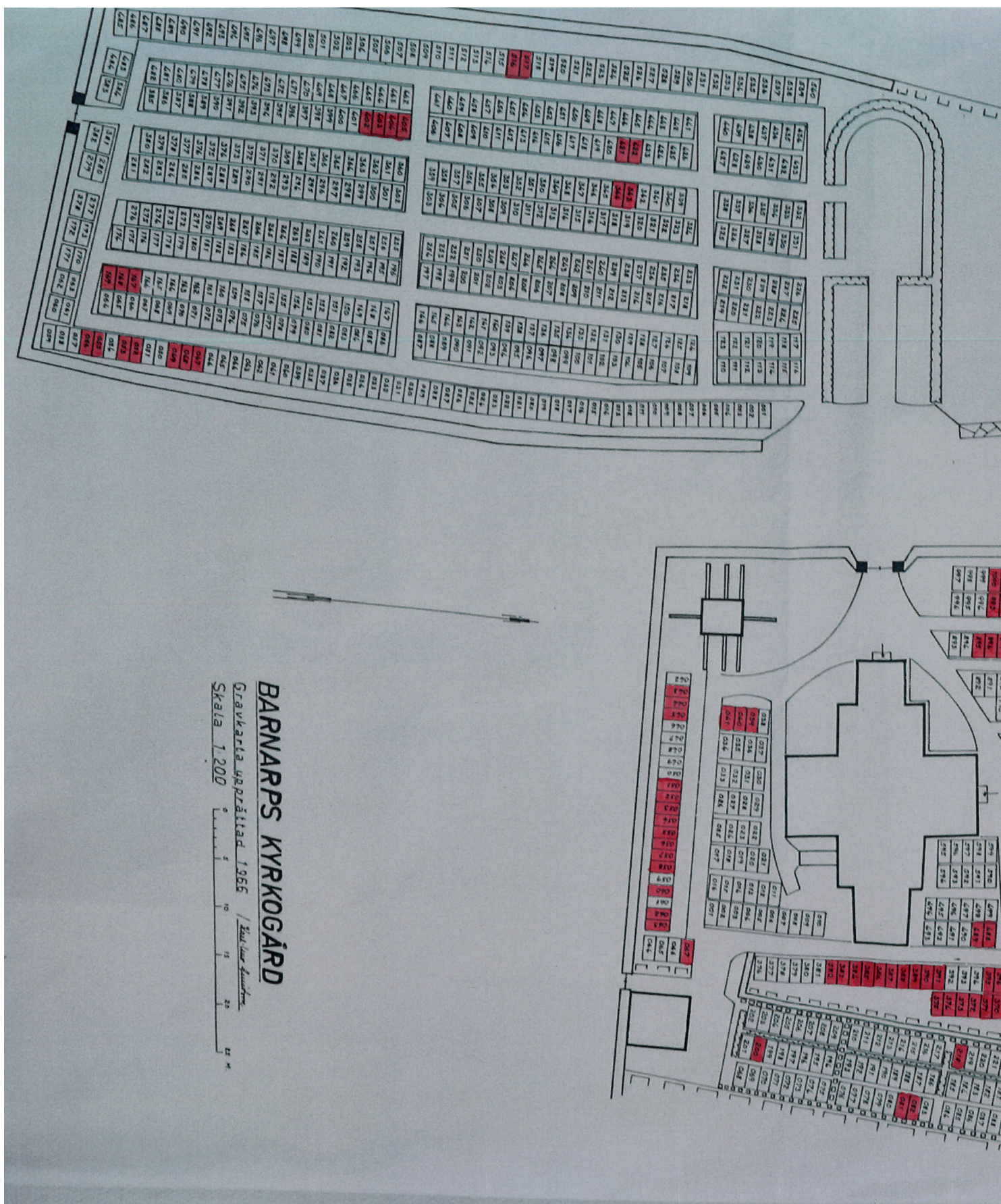
Kulturbeskrivning och bevarandeförslag för Jönköpings kommun. Landsbygden. Jönköping 1989.

Rogberg, Samuel. *Historisk beskrifning om Småland*. Karlskrona 1770.

Svenskt ortnamnslexikon. Uppsala 2003.

Sverige. Geografisk beskrivning. Del IV. Stockholm 1931.

Sveriges bebyggelse. Landsbygden. Jönköpings län IV. Uddevalla 1957.

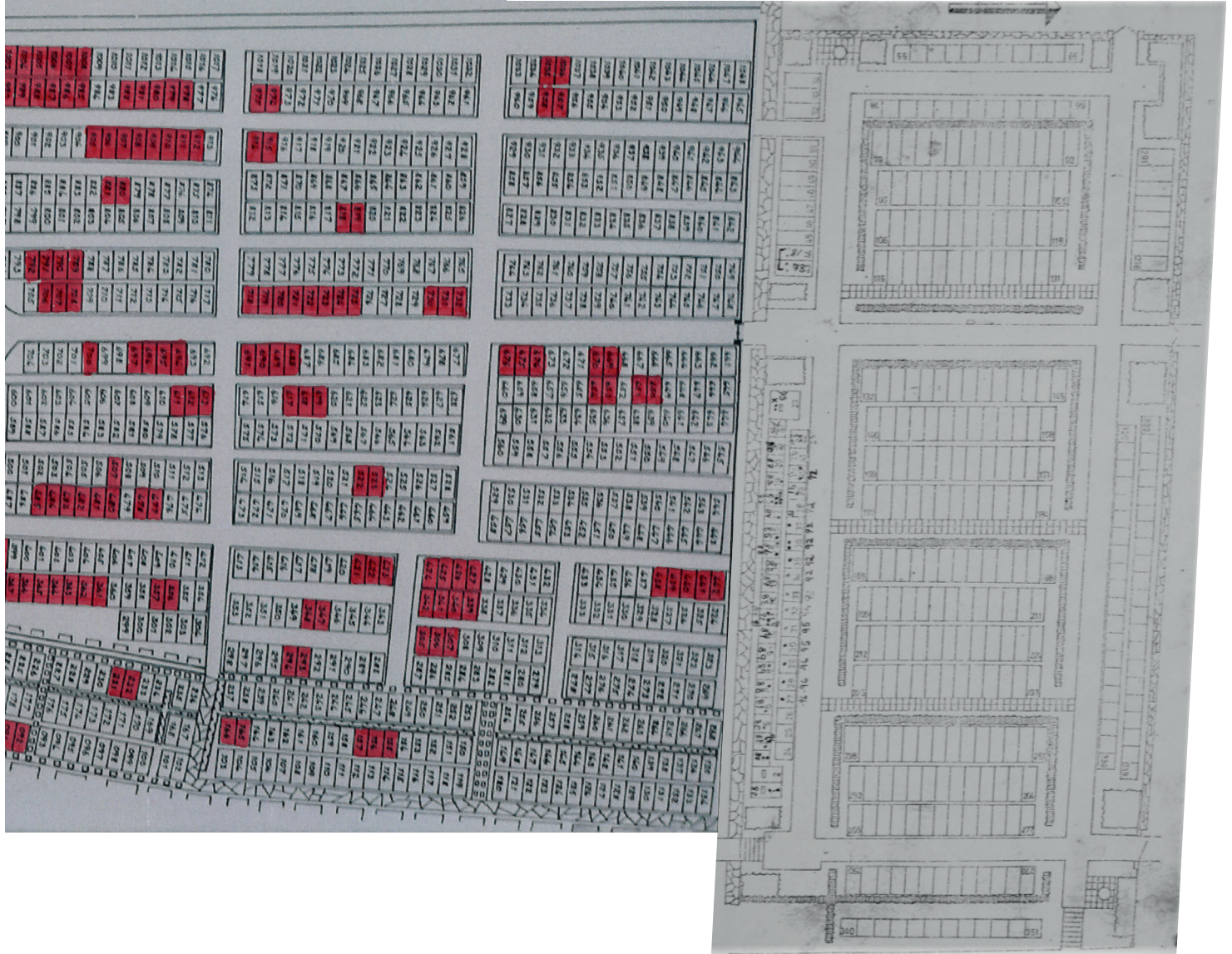
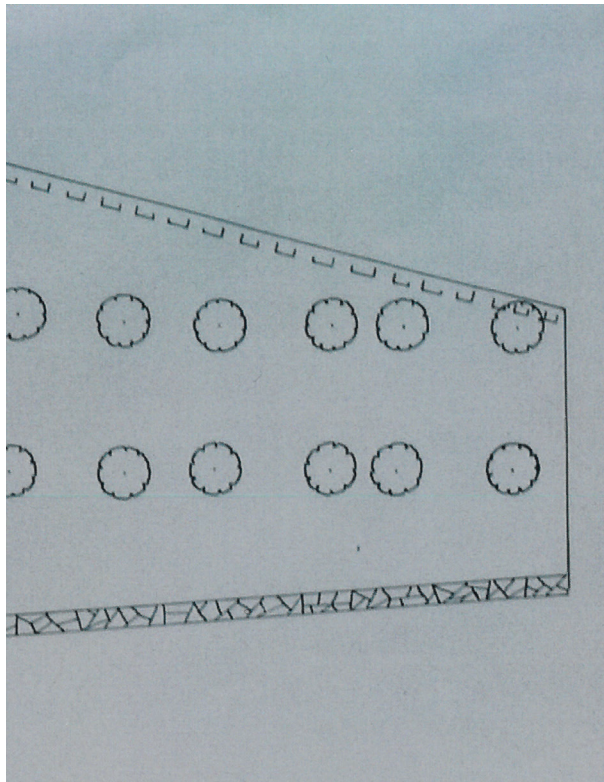

Klass 1

Avser gravplatser av mycket högt kulturhistoriskt värde, vilka skall bevaras utan förändringar. Värdet kan bestå av olika delar. Det kan vara personhistoriskt, konsthistoriskt, socialhistoriskt, teknikhistoriskt, lokalhistoriskt för att nämna några perspektiv. Ålder, representativitet, unicitet, miljöskapande verkan och kvalitet är förstärkande faktorer.

Klass 2

Gravplatser av högt kulturhistoriskt värde. Gravarna i denna grupp har antingen ett miljöskapande värde genom sin form och/eller material eller har ett värde knutet till personhistoria eller titel som berättar något om samhället under gången tid. Dessa gravar bör bevaras utan förändring, men det kan vara acceptabelt att återanvända en vård för att bibehålla en karaktär på en del av kyrkogården, eller flytta vårderna till en museal uppställning om det är personhistoria eller titel som är det intressanta.

Urval Kulturhistorisk värdefulla gravar

Östra delen

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
- Klockstapel	Korsformad vård på sockel.	SMEDSMÄSTAREN S A ANDERSSON 1840–1885	Klass 1 Karaktärsskapande äldre vård i sandsten.	
- Klockstapel	Förindustriell sandstensvård.	Svårtydd/oläslig	Klass 1 Karaktärsskapande förindustriell vård i sandsten.	
- Klockstapel	Förindustriell sandstensvård.	Svårtydd/oläslig BAKSIDA ANNO 169?	Klass 1 Karaktärsskapande förindustriell vård i sandsten.	
- Klockstapel	Förindustriell sandstensvård.	Svårtydd/oläslig 168?	Klass 1 Karaktärsskapande förindustriell vård i sandsten.	
- Klockstapel	Trävård med emaljskylt. Sannolikt ursprungligen placerad allmänna linjen.	HÄR VILAR SNICKARMÄSTAREN KLAS JOHANSSON FRÅN FLAHULT FÖDD 1837 DÖD 1910 HÄR VILAR ELISA MARGARETA JOHANSSON FRÅN FLAHULT FÖDD 1835 DÖD 1906	Klass 1 Karaktärsskapande tridstypisk trävård med emaljplakett. Titel, hemvist.	

- Klockstapel	Trävård med emaljskylt. Sannolikt ursprungligen placerad allmänna linjen.	BENGT PALM FRÅN NORRAHAMMAR FÖDD 1917 DÖD 1918	Klass 1 Karaktärsskapande tridstypisk trävård med emaljplakett. Hemvist.	
- Klockstapel	Trävård med emaljskylt. Sannolikt ursprungligen placerad allmänna linjen.	ANDERS ISAKSSON FRÅN MOBRO FÖDD 1821 DÖD 1903 HUSTRUN SOFIA ISAKSSON FRÅN MOBRO FÖDD 1827 DÖD 1907	Klass 1 Karaktärsskapande tridstypisk trävård med emaljplakett. Hemvist.	
- Klockstapel	Trävård med emaljskylt. Sannolikt ursprungligen placerad allmänna linjen.	HÄR HVILAR BRITTA JOHANSSON FRÅN NORRAHAMMAR FÖDD 1903 DÖD 1904	Klass 1 Karaktärsskapande tridstypisk trävård med emaljplakett. Hemvist.	
- Klockstapel	Trävård med emaljskylt. Sannolikt ursprungligen placerad allmänna linjen.	JOHAN PETTER JONASSON FRÅN NORRAHAMMAR FÖDD 1832 DÖD 1912	Klass 1 Karaktärsskapande tridstypisk trävård med emaljplakett. Hemvist.	
- Klockstapel	Trävård med emaljskylt. Sannolikt ursprungligen placerad allmänna linjen.	HÄR HVILAR LILLY DAVIDA LOVISA KARLSON FÖDD 1897 DÖD 1903	Klass 1 Karaktärsskapande tridstypisk trävård med emaljplakett.	

- Klockstapel	Trävård med emaljskylt. Sannolikt ursprungligen placerad allmänna linjen.	HÄR VILAR AUGUSTA JOHANSSON FRÅN FLAHULT FÖDD 1877 DÖD 1910	Klass 1 Karaktärsskapande tridstypisk trävård med emaljplakett. Hemvist.	
- Klockstapel	Trävård med emaljskylt. Sannolikt ursprungligen placerad allmänna linjen.	HÄR HVILAR MJÖLNAREN KARL EDVARD MAGNUSSON FÖDD 1861 DÖD 1899 SV: M: SÅN 687	Klass 1 Karaktärsskapande tridstypisk trävård med emaljplakett. Titel, missionsförbundet.	
- Klockstapel	Gjutjärnskors. ursprunglig placering okänd.	Saknar text	Klass 1 Karaktärsskapande gjutjärnskors.	
- Klockstapel	Gjutjärnskors. ursprunglig placering okänd.	HÄR HVILAR HANDELSFÖRESTÅNDAREN FRANS SANDQVIST FÖDD 1874 DÖD 1906	Klass 1 Karaktärsskapande gjutjärnskors. Titel.	
- Klockstapel	Gjutjärnskors. ursprunglig placering okänd.	HÄR HVILAR ANDERS JOHAN JONASSON FRÅN ODENSJÖ FÖDD 1859 DÖD 1908	Klass 1 Karaktärsskapande gjutjärnskors. Hemvist.	

- Klockstapel	Gjutjärnskors. ursprunglig placering okänd.	NILS EKLÖF *1883 †1939	Klass 1 Karaktärsskapande gjutjärnskors.	
- Klockstapel	Gjutjärnskors. ursprunglig placering okänd.	JOHANNA GUSTAFSDOTTER FÖDD DEN 1 OKTOBER 1853 DÖD I TRON PÅ DEN KORSFÄSTE FRÄLSAREN DEN 4 JULI 1871	Klass 1 Karaktärsskapande gjutjärnskors. Vers.	
- Nordväst om huvudentré	Häll i sandsten.	Oläslig	Klass 1 Karaktärsskapande äldre sandstenshäll.	
- Nordväst om huvudentré	Ornamenterat gjutjärnskors med plakett	JOEL ABRAHAM HILDEBRAND BEXELL *1863 †1864 IHS	Klass 1 Karaktärsskapande gjutjärnskors.	
39-41	Grusgrav med förhöjd gavel i stenram.	J. AUG. ANDERSSONS FAMILJEGRÄV	Klass 2 Tidstypisk grusgrav med stenram.	

43-46	Hög vård i svart granit.	INGENIÖR C.F. WENNBERG * 1834 † 1899 HULDA WENNBERG FÖDD HAGELBERG * 1841 † 1903 ORDS. B. 21:21. WÅRDEN RESTES AF TACKSAMMA TJENSTEMÅN OCH ARBETARE INGENIÖR LENNART WENNBERG * 1869 † 1923 HANS MAKAS SIGNÉ F. GUNNARSSON * 1873 † 1956	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel, bibelreferens.	
51-55	Hög vård i röd granit.	TILL MINNE AV BRUKSPATRON NILS WENNBERG FRÅN ODENSJÖ *1799 †1868 HANS MAKAS MARIA WENNBERG *1809 †1892 GODSÅGAREN JOHAN WENNBERG *1827 †1910 HANS MAKAS DOROTEA WENNBERG *1846 †1900 JOH. 17:24 APOTEKARE ARVID WENNBERG *1875 † I TORSBY 1937 HANS MAKAS RAGNHILD F. HASTRUP *1880 †1971	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel, hemvist.	
56	Gjutjärnskor på stensockel.	HÄR HVILAR J. S. AUGUSTA WENNBERG FÖDD PETERSSON *1834 †1858 KÄRLEKEN SORGEN OCH SAKNADEN PS	Klass 1 Karaktärsskapande gjutjärnskor. Bibelreferens.	
57-58	Hög vård i röd granit.	REDAKTÖREN GUNNAR WENNBERG *1884 †1932 HANS MAKAS HEDVIG WENNBERG F. SCHÄFER *1884 †1938 TACKEN HERREN TY HAN ÄR GOD PS DE GUDS LAMM	Klass 1 Karaktärsskapande vård. Titel, bibelcit.	

60	Hög vård i granit.	OSCAR F. WENNBERG *1877 †1951 DIN NÅD ÄR BÄTTRE ÄN LIV	Klass 1 Karaktärsskapande vård. Bibelcitat.	
62-63	Mellanhög vård i röd granit.	HAMMARSMEDEN NILS OSBÄCK 1846–1931 HANS MAKÅ JOHANNA F. ELG 1950–1915	Klass 2 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	
67	Hög jugendvård med korsformad rosrelief.	LANTBRUKAREN ARVID JOHANSSON FR. HELLSTORP 1837–1911 OCH HANS MAKÅ ANNA JOHANSSON 1837–1919 DAVIDS PS. 141	Klass 1 Karaktärsskapande vård med ornamentik. Titel, hemvist, bibelreferens.	
81-82	Mellanhög vård i röd granit.	AGRONOM HUGO WINKLER *1899 † 1962 HUSTRUN ALFHILD *1903 † 1972	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	
91-92	Mellanhög vård i röd granit.	HÄR VILAR BANBITRÄDET GUSTAV ANDERSSON 1893-1962 MAKAN AMANDA 1891-1985	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	

155-157	Mellanhög vård i svart granit.	F.O. CARLSSON FAMILJEGRÄV TY SÅ ÄLSKADE GUD VÄRLDEN, ATT HAN UTGAV SIN ENFÖDDE SON, PÅ DET ATT VAR OCH EN SOM TROR PÅ HONOM, SKALL ICKE FÖRGÅS UTAN HAVA EVIGT LIV. JOH. 3:16	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Bibelcitat.	
165-166	Låg vård i svart granit.	KYRKOVAKTMÄSTARE G. SVENSSONS FAMILJEGRÄV	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	
186-188	Mellanhög vård i grå granit.	HÄR VILAR RIKSDAGSMANNEN ANTON SVENSSON FRÅN PERSHULT FÖDD I YDRE 1876 DÖD 1956 HANS MAKAS KAROLINA FÖDD I RÅFTELE 1885 DÖD 1963 BERTIL *1919 † 1962	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel, hemvist.	
200	Liggande mindre håll i röd granit.	SVENSKAMERIKANSKAN JOHANNA WESTROSS *1868 † 1962	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	
218	Mellanhög vård i röd granit.	FLAGGUND.OFF. & SVÄRDSMAN BERTIL DRYSELIUS *1896 † 1957 HANS MAKAS ELSA DRYSELIUS *1901 † 1954	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	

231-232	Mellanhög vård i granit.	MASKINISTEN JOHN ALEBJERS FAMILJEGRÄV	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	
293-294	Grusgrav med stenram, förhöjd gavelsten.	TEODOR LUNDELLS FAMILJEGRÄV NORRAHAMMAR	Klass 2 Tidstypisk karaktärsskapande grusgrav. Hemvist.	
305-307	Hög vård i svart granit.	KYRKOHERDEN A.S. EKSTRÖM *1836 † 1902 OCH HANS MAK HELENA FÖDD KALLENBERG *1840 † 1904 SE GUDS LAMM! PASTORATSBOR RESTE VÅRDEN	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	
339-342 424-427	Grusgrav med stenram, liggande häll i svart granit.	IHS KYRKOHERDE JOHN B. SJÖSTRAND *1857 † 1929 FAMILJEGRÄV	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	
347-348	Grusgrav med stenram och mellanhög gavelsten i grå granit.	HÄR VILAR EN GOD MAN KAMRER E.W. SWAHN *1874 † 1919	Klass 2 Tidstypisk grusgrav. Titel.	

354-360 357-358	Hög vård i sandsten med ornament.	CIVILINGENJÖREN JOHN SPÅNBERG *1868 †1912 HANS MAKAS Oläsligt SPÅNBERG F. GRENLUND *1878 †1933	Klass 1 Karaktärsskapande vård. Titel.	
361-367	Grusgrav med stenram och ornamenterat gjutjärnsstaket. Bautasten.	FAMILJEN SPÅNBERGS GRAV EVIG FRID ÄR DÖDENS GÅVA	Klass 1 Karaktärsskapande vård med bautasten och gjutjärnsstaket. Staket med stiliserade lågor samt modifierad järnsymbol.	
368-371 394-397	Grusgrav med stenram, håll i svart granit. Sekundärsten.	CASIMIR REUTERSKIÖLD *1863-†1922 SIGNE REUTERSKIÖLD FÖDD SPÅNBERG *1870 †1942 SVEN CASIMIR REUTERSKIÖLD *1905 †1907	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande grusgrav med stenram.	
372-375	Sentida minnessten.	HÄR VILAR BARNARPS FÖRSTE ORDINARIE FOLKSKOLLÄRARE GÖRAN J. OLANDER *1810 †1884 KYRKORÅDET RESTE VÅRDEN 1981	Klass 2 Sentida minnessten. Titel.	
382-384	Grusgrav med stenram, håll i svart granit.	ALFRED SVENSSON *1856 †1937 HANS MAKAS JULIA *1866 †1936 DOTTERN VIOLA *1892 †1947	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande grusgrav med stenram.	

385-388	Grusgrav med stenram, håll i svart granit.	BRUKSPATRON C. E. B. SPÅNBERG *1852 †1931 ANNA SPÅNBERG FÖDD LYCKEBERG *1860 †1942 EINAR *1882 †1909	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande grusgrav med stenram.	
389-391	Grusgrav med stenram. Hög vård i svart grant, förhöjd sten i ramen. Sekundärsten.	HÄR HVILAR HEMMANSÅGAREN J. GUSTAFSSON FR. SKINNERSDAHL *1829 †1912 HANS MAKÅ ANNA CHRISTINA *1839 †1905 JOH 11:25.26. O. W. JOHANSSONS SKINNERSDAHL FAMILJEGRÅV	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande grusgrav med stenram.	
421-423	Hög vård i svart granit.	GJUTARE F.G. NETTERSTRÖM 1866-1919 HANS MAKÅ ELISE 1861-1931 NORRAHAMMAR	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel, hemvist.	
430-432	Mellanhög vård i sandsten, metallskylt.	FABRIKÖREN JANNE E. ANDERSSON 1861-1907 HUISTRUN MARIA LOVISA F MOQVIST 1871-1956 SONEN SVEN ADOLF 1896-1914	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	
438	Grusgrav med stenram, mellanhög vård i svart granit.	HEMMANSÅGAREN DANIEL MAGNUSSON HYLTENA	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel, hemvist.	

439-442	Grusgrav med stenram, hög vård i svart granit, förhöjd ram med inskription.	HÄR VILAR ANDERS INGEMARSSON FR. FLAHULT *1834 † 1906 HANS MAKAS KRISTINA INGEMARSSON *1839 † 1914 MATH. 5:3 V. SVEN INGEMARSSON *1879 † 1956 TROTJÄNARINNAN OLIVIA KLASSON *1870 † 1939	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel, hemvist.	
477-478	Hög vård i svart granit.	CARL OLIV *1863 † 1931 HANS MAKAS HILMA MAGDALENA *1868 † 1921 FR. NORRAHAMMAR TYRA OLIV *1897 † 1967	Klass 2 Karaktärsskapande tidstypisk vård. Hemvist.	
480-483	Hög vård i svart granit.	BERGSMANNEN GUSTAF GUSTAFSSON *1847 † 1934 HANS MAKAS EMMA SOFIA *1847 † 1927 DOTTERN HELGA AURORA *1875 † 1935 FR. FLAHULT HEMMANSÄGAREN JOHN GUSTAFSSON *1878 *1952 HANS MAKAS THYRA *1900 † 1975	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk vård. Titel, hemvist.	
484-485	Mellanhög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN A. G. PETTERSSON HULTENA FAMILJEGRÄV	Klass 2 Karaktärsskapande tidstypisk vård. Titel, hemvist.	
488-489	Grusgrav med förhöjd gavel i stenram.	J.P. GUSTAFSSON FR. KONUNGSÖ *1846 † 1937 HANS MAKAS Oläsligt namn samt årtal	Klass 2 Tidstypisk grusgrav med stenram.	

507	Två gjutjärnskors, kvar på ursprunglig placering.	ING. JOH. ADOLF VILH. SANDELL F. 1862 D. 1929 ALMA AMALIA SANDELL FÖDD LINDQVIST F. 1856 D. 1921	Klass 1 Karaktärsskapande gjutjärnskors.	
522-523	Låg vård i svart granit.	S.G. JONSSON 1861-1929 HANS MAKÅ AMANDA 1865-1945 NORRAHAMMAR SV.MFBS SÅNGB. 253	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk vård. Hemvist, missionsförbundet.	
611-613	Hög vård i svart granit.	SMEDMÄSTARE F. E. SANDBERG *1857 †1923 HANS MAKÅ AMANDA FREDRIKA *1857 †1933 DOTTERN FRU RUTH SUNDBERG *1889 †1922 FAMILJEGRÄV	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk vård. Titel.	
617-619	Gjutjärnskors samt stenram från f.d. grusgrav.	HÅR HVLAR MANUFAKTURSEMDEN JOH. MOBERG FRÅN STORA SPÅNHULTS HAMMAR *1820 † 1879 ESAIA 26 KAP. 19 21. V. THURE HOLMDAHLS JOHAN MOBERG FAMILJEGRÄV J.A. MOBERG	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypiskt gjutjärnskors. Titel, hemvist, bibelcit.ä.	
650-651	Grusgrav med stenram, mellanhög gavelsten i röd granit.	BERGSMANNEN JOHAN SVENSSON FR. STIGAMO *1844 † 1940 HANS MAKÅ HELENA MARIA *1851 † 1912 JOH. 11:25	Klass 1 Tidstypisk grusgrav och gavelsten. Titel, hemvist, bibelcit.ä.	

653-654	Mellanhög vård. Sekundärsten.	GJUTMÄSTARE C.E. GUSTAFSSON FAMILJEGRÄV NORRAHAMMAR	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel, hemvist.	
669-670	Hög vård i svart granit.	GJUTMÄSTAREN A.W. STENBOM FR. NORRAHAMMAR *1841 † 1906 HANS MAKAS SOFIA LOVISA *1938 † 1916 SV. MFB. SÅNGB. 458:6	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Titel, hemvist, missionsförbundet.	
674-676	Lägre bred sten, sannolikt ursprungligen del av grusgrav.	FOLKSKOLLÄRARE ALFRED LYKANDERS FAMILJEGRÄV	Klass 2 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	
688-689	Mellanhög vård i granit.	ÄNKAN MARIA JOHANSSON *1842 † 1928 HEMMANSÅGAREN AXEL JOHANSSON *1868 † 1922 FR. LOCKEBO	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel, hemvist.	
690-691	Hög vård i svart granit.	JOHAN GUSTAVSSON 1857-1941 KRISTINA GUSTAVSSON 1854-1922 2 KOR. 5.15 FAMILJEGRÄV	Klass 2 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Bibelreferens.	

694-697	Hög vård i svart granit.	GUSTAF KARLSSON FAMILJEGRÄV BASHULT SV. PS. 599. 2V	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk vård. Hemvist, psalmboksreferens.	
700 (698-700)	Låg vård i svart granit.	J. E. JOHANSSON HYLTENA 1883-1923 PS. 27.4 V.	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk vård. Hemvist, psalmboksreferens.	
706-708 789-790	Hög vård i svart granit med stiliserad blomsterfylld urna. Båda sidor av stenen i bruk.	AUG. HANSSONS FAMILJEGRÄV CARL HANSSON *1880 †1937 HANS MAKÅ HULDA *1883 †1956 DOTTERN MAJA *1912 †1913	Klass 2 Karaktärsskapande tidstypisk vård med slipad dekor.	
718-723	Grusgrav med stenram och järnkätting. Hög vård i granit.	HÄRADSOMMARE J. J. A. LINDSKOGS FAMILJEGRÄV NORRAHAMMAR	Klass 1 Karaktärsskapande grusgrav. Titel, hemvist.	
724-725	Grusgrav med stenram och mellanhög gavelsten.	VIKTOR DAMBERG *1880 † 1954 HANS MAKÅ HELGA ALBERTINA *1881 † 1938	Klass 2 Karaktärsskapande grusgrav med stenram.	

730-732	Grusgrav med stenram. Mellanhög gavelsten.	J.A. HEDINS FAMILJEGRÄV JOH. 11:25-26	Klass 2 Karaktärsskapande grusgrav med stenram. Bibelreferens.	
791-792	Grusgrav med stenram. Sekundärsten.	MUSIKFANJUNKAREN OCH SVÄRDSMANNEN C.A. DRYSELIUS *1864 †1942 HANS MAK MÄRTA ALIDA *1867 †1946	Klass 1 Karaktärsskapande grusgrav. Titel.	
818-819	Mellanhög vård i granit.	SMEDMÄSTAREN CARL ADAM OSBÄCK *1852 †1937 AUGUSTA OSBÄCK *1853 †1926 JOH. UPP. 24:4. JOH. 11:25 FR. NORRAHAMMAR	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk vård. Titel, bibelreferens, hemvist.	
880-881	Hög vård i svart granit.	EIRA PETERSSON 1904-1932 ÄLSKAD SAKNAD MATT. 5.8	Klass 2 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Bibelfcitat.	
895-896	Grusgrav med stenram.	O. H. LINDQVISTS FAMILJEGRÄV	Klass 2 Tidstypisk grusgrav med stenram.	

897-898	Grusgrav med stenram. Sekundärsten.	HEMMANSÄGAREN C. A. STIGBYS STIGAMO FAMILJEGRÄV	Klass 1 Tidstypisk grusgrav med stenram. Titel, hemvist.	
905-906	Hög vård i granit.	J.A. FAGERKVISTS FAMILJEGRÄV NORRAHAMMAR	Klass 2 Tidstypisk familjevård. Hemvist.	
907-908	Grusgrav med stenram, hög vård i svart granit.	J.A. LINDGREN NORRAHAMMAR *1863 †1943 HANS MAKAS ANNA *1863 †1929	Klass 2 Tidstypisk karaktärsskapande grusgrav. Hemvist.	
909-912	Grusgrav med stenram, mellanhög gavelsten.	CARL PETTERSSON HÄLLSTORPS HAMMAR FAMILJEGRÄV	Klass 2 Tidstypisk karaktärsskapande grusgrav. Hemvist.	
914-915	Korsformad mellanhög vård i sandsten	P.J. KARLSTRÖM 1850-1926 OCH HANS MAKAS EMMA KARLSTRÖM 1850-1913	Klass 2 Karaktärsskapande vård.	

957-958	Grusgrav med stenram. Mellanhög vård i svart granit.	MODELLFILAREN AXEL NYGÅRDH *1867 †1932 HANS MAK ANNA BIRGITTA *1872 †1943 NORRAHAMMAR	Klass 1 Tidstypisk grusgrav med vård. Titel, hemvist.	
974-975	Hög vård i svart granit.	FÖRMAN AUG. SKOOG NORRAHAMMAR *1876 † 1929 HANS MAK AXIA *1880 † 1929	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk vård. Titel, hemvist.	
978-979	Grusgrav med stenram. Symmetrisk huvudsten.	BERGSMANNEN JOHAN DANIELSSON STIGAMO	Klass 1 Tidstypisk påkostad vård. Titel, hemvist.	
980-982	Grusgrav med stenram, hög sten med estetisk huggning. Sekundärsten.	BERGSMANNEN C.F. LJUNGE ST. SPÅNHULT	Klass 1 Tidstypisk påkostad vård. Titel, hemvist.	
985-988 1005-1008	Grusgrav med stenram.	BLOMDAHL FAMILJEGRAF	Klass 2 Tidstypisk påkostad grusgrav.	

989-992 1001-1004	Grusgrav med stenram. Sekundärsten.	HEMMANSÄGAREN KARL PETTERSSON *1863 †1944 HANS MAKÅ HANNA *1871 † 1946 BARNARP	Klass 1 Tidstypisk påkostad grusgrav. Titel, hemvist.	
993-1000	Grusgrav med stenram och kätting inhägnad. Sekundärstenar.	KAMRER J. W. ENGDAL *1848 †1928 AUGUSTA ENGDAHL FÖDD BJÖRNBERG *1855 †1927 KARIN ENGDAHL *1886 †1964 REKTOR VID MARIA ELEMENTARSKOLA INSPIRERANDE – ENTUSIASMERANDE TROGEN SITT VERK OCH SIN IDÉ EBBA YTTERBERG FÖDD ENGDAHL *1883 † 1961 TYRA ENGDAHL *1878 †1965	Klass 1 Tidstypisk påkostad vård. Titel.	
1035-1036	Hög vård i svart granit.	FAMILJEGRÄV FANJUNKAREN OCH SVÄRDSMANNEN M.M. J.A. LJUNGBERG NORRAHAMMAR	Klass 1 Tidstypisk hög familjevård. Titel, hemvist.	
Ej i linje med grav- register.	Hög vård i svart granit.	SMEDMÄSTAREN JOHANNES MOLIN FR. NORRAHAMMAR *1828 † 1903 JOH. 19: 25-26 HANS MAKÅ JOHANA MOLIN *1823 † 1912 ES. 60:20 SV. MFB. SB. 495	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel, hemvist, bibelreferens, missionsförbundet.	

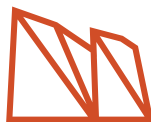
Västra delen

47-52	Mellanhög vård i svart granit.	SYSKONEN SVENSSONS GRAV STIGAMO	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Hemvist.	
53-54	Mellanhög vård i svart granit.	HANDL. W. SVENSSONS FAMILJEGRAV	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	
55-56	Mellanhög vård i svart granit.	LANTBRUKAREN PETRUS GUSTAFSSONS FAMILJEGRAV	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	
167	Låg vård i svart granit.	HUSTRUN EMMA EKBLOM *1888 † 1929	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Allmänna linjen. Titel.	
168	Låg vård i svart granit.	OSCAR SVENSSON *1877 † 1929 HANS MAKAS ANNA SVENSSON *1884 † 1965 NORRAHAMMAR	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Allmänna linjen. Hemvist.	

169	Låg vård i svart granit.	HUSTRUN HILDA NYLANDER 1866-1929 NORRAHAMMAR	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Allmänna linjen. Titel, hemvist.	
343-344	Mellanhög sentida vård.	ARKITEKT RUDOLF MOESCHLIN * 1932 I WINTERTHUR † 1988 I JÖNKÖPING	Klass 1 Personhistorisk anknytning. Titel, hemvist.	
399-401	Mellanhög vård i granit.	FABRIKÖR JOH. ÅSLUNDS FAMILJEGRÄV	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel.	
402-403	Mellanhög vård i granit.	SVEN THALINS FAMILJEGRÄV NORRAHAMMAR	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Hemvist.	
404-405	Mellanhög vård i svart granit.	ROBERT JOHANNESSEN *1872 † 1918 HANS MAKAS VILHELMINA *1879 † 1966 NORRAHAMMAR	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Hemvist.	

421-422	Låg vård i svart granit.	ARVID PETTERSSON FAMILJEGRÄV NORRAHAMMAR VÅR LILLA LISSY 1930-1937 ÄLSKAD – SAKNAD	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Hemvist.	
516-517	Mellanhög vård i svart granit.	LASTAREN KLAS JOHANSSONS FAMILJEGRÄV NORRAHAMMAR	Klass 1 Tidstypisk karaktärsskapande vård. Titel, hemvist.	

År 2018 genomfördes en kulturhistorisk inventering av alla gravar på Barnarps kyrkogård. Föreliggande rapport presenterar inventeringen och ger ett förslag till bevarandeplan.

Byggnadsvårdsrapport 2020:03
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM